

9 Tillgångar och skulder

9.1 Inledning

De grundläggande **civilrättsliga** bestämmelserna om vad en bouppteckning ska innehålla med avseende på egendomsredovisning finns i 20 kap. 4 och 5 §§ ÄB. För dödsbon med internationell anknytning finns bestämmelser i 2 kapitlet Lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbon (IDL). Dessa civilrättsliga regler kompletteras av AGL:s **skatterättsliga** regler om vad skattemyndigheten har att beakta, när den i bouppteckningen redovisade egendomen ska värderas och fördelas vid lottläggningen i ett arvskatteärende. Skattemyndighetens granskning av de uppgifter om tillgångar och skulder som lämnas i en bouppteckning omfattar med andra ord två olik led:

1. att redovisningen är korrekt ur civilrättslig ("formell") synvinkel. Om så inte är fallet kan registrering vägras (20 kap. 9 § ÄB), och
2. att de skatterättsliga reglerna för värdering m.m. i AGL har följts. Om det brister därvidlag, ska bouppteckningen visserligen registreras men skattemyndigheten får efter eventuell utredning justera värdena i sitt beslut när arvsskatten bestäms.

Skattemyndigheten ska självmant bevaka att AGL:s värderingsregler tillämpas. Detta gäller oberoende av om det från arvsskattesynpunkt är till fördel eller till nackdel för dödsboet.

Samtliga boets tillgångar och skulder ska antecknas i bouppteckningen så som de förelåg vid **tidpunkten för dödsfallet** eller, vid bouppteckning med anledning av dödförklaring, den antagna dödsdagen. Tillgångarna och skulderna ska tas upp till ett visst belopp. Om en tillgång eller skuld har uppkommit efter dödsfallet, ska den inte tas med. Undantag gäller dock för begravningskostnader och bouppteckningskostnader, se avsnitt 9.5.13 och 9.5.14.

Om den avlidne var **gift**, ska även den efterlevande makens tillgångar och skulder vid tiden för dödsfallet antecknas och värderas (se avsnitt 6 och 9.2).

Giftorättsgods och **enskild egendom** ska tas upp var för sig. Det gäller även för skulder som ska redovisas som antingen tillhörande giftorättsgodset eller den enskilda egendomen.

Om en efterlevande **sambo** har begärt bodelning, ska bouppteckningen innehålla uppgift om bostad och bohag som någon av samborna har förvärvat för gemensamt begagnade. Vid en begäran om täckning för skuld ur sådan egendom, ska den efterlevande sambons samtliga tillgångar och skulder antecknas och värderas (avsnitt 9.3).

Om den avlidne har innehaft egendom med **fri förfoganderätt**, ska denna egendom ibland räknas in i den skattepliktiga behållningen trots att egendomen egentligen inte tillhör den avlidnes bo (13 § AGL). Detta gäller sådan egendom som

1. den avlidne enligt 3 kap. ÄB har fått genom arv efter en tidigare avlidne make, eller
2. den avlidne har fått på grund av testamente med förordnande om efter arv.

Egendomen ska i dessa fall tas upp bland tillgångarna i bouppteckningen efter den efterlevande, allt givetvis under förutsättning att egendomen finns kvar på dödsdagen. Om den sist avlidne i stället ägde en andel i den först avlidne makens eller testatorns oskiftade

dödsbo, redovisas andelen som en tillgång. Observera att det oskiftade dödsboet då ska redovisas särskilt, se avsnitt 9.4.17. Även egendom som en **omgift änka eller änklings** har innehaft med fri förfoganderätt efter den förste maken ska redovisas i bouppteckningen (angående bodelning i arvsskatteärendet när så är fallet se avsnitt 12.8.2).

Egendom som den avlidne på grund av testamente har innehaft med nyttjanderätt, rätt till ränta eller avkomst eller liknande förmån eller med sådan rätt som avses i 8 § 2 st AGL (fideikommissrätt) ska inte tas upp som **tillgång** i bouppteckningen. Skulder för vilka sådan egendom svarar på grund av in-teckning eller eljest ska på motsvarande sätt inte räknas av. Den som har fått äganderätten till den belastade egendomen kan ha beskattats för denna redan i samband med testators död (6 § 2 st. AGL). I annat fall inträder skattskyldigheten i och med nyttjanderättshavarens (eller motsv.) död. Arvsbeskattningen för äganderättsförvärvet sker dock inte i arvsskatteärendet med anledning av bouppteckningen efter nyttjanderättshavaren, utan efter **deklaration** (45 § 1 st. A) 3 p. AGL). Om den avlidne har innehaft egendomen med rätt enligt 8 § 2 st. AGL (fideikommissrätt) ska till bouppteckningen efter honom fogas en skriftlig uppgift med fullständigt namn och hemvist på den till vilken egendomen genom dödsfallet har övergått (50 § AGL). Skattemyndigheten ska vid behov anmana den skattskyldskyldige att ge in deklaration avseende förvärvet. Om förvärvaren inte fullgör sin deklarationsskyldighet kan vite föreläggas (67 § 1 st., 45 § 1 st. A) 3 p. och 46 § AGL). Deklaration av arvfallen egendom behandlas vidare i avsnitt 16.

Skattemyndigheten kan som regel utgå från att redovisningen av tillgångar och skulder i en bouppteckning är riktig, dvs. att ingen egendom har utelämnats och att den egendom som har tagits upp har ägts av den avlidne. Om det finns anledning att anta att egendom som den avlidne har innehaft med nyttjanderätt eller liknande förmån felaktigt har tagits upp bland tillgångarna bör skattemyndigheten dock undersöka om så är fallet. Framför allt kan detta bli aktuellt när det framgår av bouppteckningen med anledning av efterlevande makens död, att makarna har inbördes testamente. Undersökningen sker enklast genom en jämförelse med bouppteckningen efter den först avlidne maken.

Fall kan givetvis tänkas där skattemyndigheten har anledning att misstänka att allt inte har uppgivits eller att tillgångar och skulder blivit upptagna på ett sätt som för tanken till osant intygande eller försök till skattebedrägeri. Hur skattemyndigheten i en sådan situation bör förfara lämnas därhän i denna handledning. Det erinras dock om att skattemyndigheten kan som ett villkor för registrering (20 kap. 9 § ÄB) förelägga dödsboet vid vite att avhjälpa bristen (t.ex. att komma in med ett värderingsintyg) eller inför arvsskattens bestämmande utfärda ett motsvarande föreläggande (67 § 1 st. AGL). Enligt 67 § 2 st. AGL kan skattemyndigheten också förelägga bouppgivaren vid vite att med ed fästa riktigheten av lämnade uppgifter.

Även dödsbodelägare m.fl. kan åläggas motsvarande edgång. Om förläggandena har efterkommit, torde registrering av bouppteckningen inte kunna vägras. Däremot står det skattemyndigheten fritt att efter eget bedömande ta upp och värdera tillgångar och skulder i arvsskattebeslutet (stegen) med frångående av bouppgivarens och förrättningsmännens uppgifter.

Kvarstår misstanken om brott får skattemyndigheten informerar RSV om detta. Det är RSV, inte skattemyndigheten, som företräder det allmännas intressen i ärenden av detta slag.

9.2 Efterlevande makes egendom

Om den avlidne var gift, ska **alltid** den efterlevande makens tillgångar och skulder antecknas i bouppteckningen. Tillgångarna ska värderas och skulderna anges till sina belopp, allt vid tidpunkten för dödsfallet (20 kap. 4 § 2 st. ÄB). Giftorättsgods och enskild egendom tas upp var för sig.

Bodelningsreglerna i ÄktB och reglerna om efterarv i ÄB medför att makarnas egendom ska förtecknas **var för sig**. I fråga om samägd egendom där makarna äger hälften vardera bör egendomen dock kunna förtecknas gemensamt. Om någon eller båda makarna äger även annan egendom får då i bouppteckningen värdet av makens andel i den samägda egendom föras in som en särskild post i förteckningen över hans eller hennes tillgångar. Detsamma gäller makens andel i egendom som maken äger tillsammans med annan än maken.

Observera att den efterlevande makens egendom ska förtecknas och värderas särskilt även om den inte ska ingå i bodelningen med anledning av makens död. Detta betyder att dödsboet i bouppteckningen ska redovisa även den efterlevande makens enskilda egendom och sådan egendom som avses i 10 kap. 3 § ÄktB, t.ex. egendom som den efterlevande maken har fått genom bodelning efter en i ett tidigare äktenskap avliden make (jfr avsnitt 6.3.2). Att dessa uppgifter ska tas upp i bouppteckningen efter den först avlidne maken är nödvändigt för att en korrekt proportionering av efterarv/arv ska kunna göras vid den efterlevande makens död. Om det inte finns några legala eller testamentariska efterarvingar till den först avlidne maken kan kravet på redovisning av den efterlevande makens enskilda egendom och sådan egendom som avses i 10 kap. 3 § ÄktB dock efterges (jfr dock avsnitt 6.2). Den efterlevande maken kommer då att inneha all egendom med full äganderätt, dvs. både sin egen och vad han eller hon har fått efter den först avlidne maken. Någon uppdelning (proportionering) blir inte heller aktuell vid den efterlevande makens död (se Bratt m.fl. 7:6).

9.3 Efterlevande sambos egendom

Om den avlidne har efterlämnat en sambo som har **begärt bodelning**, ska i bouppteckningen särskilt förtecknas och värderas bostad och bohag som samborna har förvärvat för gemensamt begagnande. Egendomen ska förtecknas och värderas särskilt för var och en av samborna. Skulder som hänför sig till egendomen, t.ex. på grund av pantsättning, ska på motsvarande sätt antecknas särskilt för vardera sambon.

Om samborna har träffat avtal om en annan grund för fördelning av sina tillgångar än den som sambolagen anger, kan ett behov av mer fullständig redovisning av den efterlevande sambons egendom uppkomma (jfr NJA 1992 s. 607).

Om den efterlevande sambon eller den avlidne sambons övriga dödsbodelägare begär att få **täckning för annan skuld** ur sambornas gemensamma egendom, ska den efterlevande sambons samtliga tillgångar och skulder förtecknas och fördelas i bouppteckningen (20 kap. 4 § 3 st. ÄB). Detta är nödvändigt för att kunna bedöma om avräkning ska ske mot den gemensamma egendomen. Om den efterlevande sambon framställer en begäran om täckning för annan skuld först efter bouppteckningsförrättningen, ska en tilläggsbouppteckning upprättas (20 kap. 10 § 2 st. ÄB).

9.4 Tillgångar

9.4.1 Allmänt

Enligt 20 kap. 4 § 1 st. ska den dödes tillgångar antecknas i bouppteckningen sådana de var på dödsdagen. Med tillgångar avses därvid sådan egendom som **har eller brukar ha** ett förmögenhetsvärde. Efterlämnad egendom som **normalt inte har** något ekonomiskt värde, t.ex. brev och dagböcker, och som med andra ord inte skulle inbringa något vid en försäljning, behöver inte redovisas. Även om det någon gång skulle kunna finnas ett ekonomiskt värde i denna typ av egendom, t.ex. om dagboken är skriven av en framstående författare, behöver egendomen inte antecknas bland tillgångarna (jfr dock nedan avseende immateriella rättigheter, avsnitt 9.4.13).

Avbetalningsgods ska tas upp bland tillgångarna även om det finns ett äganderättsförbehåll. Den restskuld som åvilar godset utgör på motsvarande sätt en avdragsgill skuld.

Sådan egendom som den avlidne har innehaft med **fri förfoganderätt** värderas på samma sätt som om han eller hon hade haft egendomen med äganderätt (24 § 1 st. 1 p AGL).

Egendom som den avlidne har innehaft med sådan **rätt som avses i 8 § 2 st. AGL** (fideikommissrätt), värderas som om han eller hon hade erhållit egendomen med nyttjanderätt (24 § 1 st. 2 p AGL).

Om egendomen som den avlidne har innehaft är **belastad med nyttjanderätt eller annan sådan rätt**, ska egendomens värde reduceras med rättighetens kapitaliserade värde. I de fall rättigheten gäller på livstid för två eller flera efter varandra, beräknas kapitalvärdet efter den yngstes levnadsålder (25 § AGL). Beräkningen av kapitalvärdet behandlas i avsnitt 9.4.11.

I bouppteckningen ska egendomen redovisas med en viss **individualisering** av de olika tillgångarna. Hur långt skattemyndigheten bör upprätta kravet på specifikation av egendomen får avgöras från fall till fall. En fastighet ska alltid tas upp under sin rätta **officiella beteckning**. Bouppteckningen är nämligen i dessa fall en lagfartsgrundande handling. En felaktig fastighetsbeteckning ska normalt inte rättas genom en tjänsteanteckning om det inte avser kommunbeteckningen, utan skattemyndigheten får ta kontakt med ingivaren för nödvändig komplettering. När det gäller fastigheter som ännu inte har fått någon registerbeteckning torde få krävas att dödsboet genom fastighetsbildningshandlingar eller andra sådana dokument individualiserar fastigheten så långt det är möjligt. Med avseende på **annan egendom** ska tillgångarna i bouppteckningen vara redovisade så att det klart framgår vad som avses med varje enskild post. Redovisningen ska vidare kunna tjäna som underlag för skattemyndighetens bedömning av de värden som har satts på de olika tillgångarna.

I bouppteckningen ska tillgångarna tas upp till de **värden** som de hade vid dödsfallet (20 kap. 4 § 1 st. ÄB). Vid en dödförklaring görs värderingen per den antagna dödsdagen (NJA 1940 s. 553). Närmare bestämmelser om hur värderingen ska göras finns inte i ÄB utan i AGL. Förrättningsmännen ansvarar genom sina underskrifter för riktigheten av de åsatta värdena. **Bouppteckningen** kan därför registreras utan att skattemyndigheten prövar värderingen, allt givetvis under förutsättning att bouppteckningen i övrigt uppfyller de civilrättsliga kraven i ÄB och att det inte föreligger uppenbara fel (jfr avsnitt 9.1). Enligt 20 § AGL ska de värden som har angetts i bouppteckningen också läggas till grund för skattemyndighetens bedömning

i **arvsskatteärendet**, dock endast under förutsättning att föreskrifterna i 21-23 §§ AGL inte skulle medföra en annan värdering. Lagstiftarens avsikt har således varit att bouppteckningsförrättarna i allmänhet ska följa de värderingsregler som finns föreskrivna i AGL (Bratt m.fl. 10:3). Om bouppteckningsförrättarna inte har tillämpat dessa värderingsregler måste skattemyndigheten självmant sätta nya värden i enlighet med föreskrifterna i 21-23 §§ AGL. Det innebär i praktiken att en bouppteckning där tillgångarna inte har värderats enligt AGL, kan komma att registreras i befintligt skick samtidigt som skattemyndigheten i protokollet i beskattningsärendet (stegen) antecknar andra och enligt 21-23 §§ AGL korrekta, värden på tillgångarna (jfr Walin II s. 135 f. och Bratt m.fl. 10:3 f). Om det av en bouppteckning framgår att någon arvsbeskattning inte blir aktuell, kan skattemyndighetens granskning av tillgångar och skulder ske mer summariskt (se JO 1970 s. 65).

Enligt 21 § 1 st. AGL ska värderingen av tillgångarna ske med hänsyn till förhållandena vid tiden för skattskyldighetens inträde. Skattskyldigheten inträder enligt huvudregeln vid arvlåtarens eller testators död (5 § AGL). Att värderingen för viss egendom, exempelvis fast egendom, kan vara att hänföra till en annan tidpunkt än dödsdagen framgår nedan av redogörelsen för värdering av olika typer av tillgångar. Angående skattskyldighetens inträde vid framskjutna och svävande förvärv enligt 6-9 §§ AGL, se avsnitt 13.2.2 och 13.2.3.

Egendom kan ha gått ned i värde efter den i lagen anvisade värderingstidpunkten. När det gäller fast egendom som har gått ned i värde efter det att fastigheten åsattes ett taxeringsvärde men före dödsfallet, finns den undantagsregler i 22 § 2 mom. AGL (se avsnitt 9.4.2). Om en nedgång av värdet har skett efter dödsfallet kan även det i exceptionella fall beaktas vad avser fast egendom och på börs eller annan marknad noterad aktie, obligation eller därmed jämförlig värdehandling (27 § AGL). Dödsboet ska då, innan arvsskatten fastställs, till regeringen (finansdepartementet) ge in en ansökan om att skatten ska beräknas på ett lägre värde än det värde som enligt AGL:s värderingsregler annars skulle ligga till grund för arvsbeskattningen. Under vilka förutsättningar nedsättning kan medges behandlas i avsnitt 9.4.2 och 9.4.5. Regeringens handläggning av ansökningar om nedsättning av värdet brukar dra ut på tiden. I praktiken påverkar sådana framställningar därför sällan skattemyndighetens beslut i arvsskatteärendet. Skattemyndigheten får med andra ord värdera egendomen enligt de vanliga värderingsreglerna vid arvsbeskattningen.

Om dödsboet har meddelat att de avser att till regeringen göra en framställan i enlighet med 27 § AGL bör dödsboet informeras om tidpunkten för registreringen av bouppteckningen före det att registreringen verkligen äger rum. Detta för att dödsboet ska ha möjlighet att slutföra sin ansökan.

Under början av år 2001 inträffade en markant börsnedgång. Det medförde att en ansenlig mängd ansökningar enligt 27 § AGL tillställdes regeringen. Det är ytterst sällsynt att ansökningarna bifalls.

Beträffande de fall där anstånd har medgivits med skattens erläggande kan regeringen vidare efterge eller sätta ned återstående skatt, om den skattepliktiga egendomen har förlorat i värde (57 § 2 st. AGL). Denna möjlighet till eftergift gäller alla slags tillgångar och förutsätter inte att värdenedgången har inträffat före tidpunkten för arvsskattens fastställande. Några andra möjligheter att få lägre arvsskatt på grund av att egendomen har minskat i värde föreligger inte enligt AGL. Om ett dödsbo i andra fall önskar få arvsskatten eftergiven eller nedsatt på

grund av att egendomen har minskat i värde, är dödsboet med andra ord hänvisat till att ansöka om nåd hos regeringen enligt 58 a § AGL.

Skattemyndigheten ska fatta sitt beslut i arvsskatteärendet på grundval av de uppgifter som har lämnats i bouppteckningen och de handlingar som har fogats vid denna. Om det finns brister i utredningsmaterialet får myndigheten begära att bouppteckningen kompletteras med nödvändiga intyg eller annan utredning. Med avseende på aktier, obligationer och därmed jämförliga värdepapper ska vissa bevis och intyg alltid ges in till skattemyndigheten (26 § AGL). Om det är uppenbart att arvsskattens storlek inte kan påverkas av värderingen av en viss tillgångspost, t.ex. ett mindre antal premieobligationer, bör skattemyndigheten dock kunna underlåta att begära in det i och för sig obligatoriska värderingsintyget. I övrigt får kraven på utredning avgöras från fall till fall. Om det saknas förutsättningar för att få fram ytterligare meningsfull information saknas anledning att vidhålla utredningskravet. Värderingsintyg bör normalt inte krävas in i de fall där skattemyndigheten efter en summarisk bedömning av egendomsredovisningen finner att arvsbeskattning inte kan komma ifråga. Skulle å andra sidan skattemyndigheten konstatera att värderingen kan få betydelse för proportionering av efterarv/arv i ett senare skede, bör värderingsintyg fordras in trots att arvsskatt inte ska utgå vid den först avlidne makens eller testatorns död, t.ex. när en efterlevande make har en stor aktiepost som är enskild egendom och efterarvingar finns på den först avlidne makens sida.

Hur olika slags tillgångar värderas och särskilda frågor i anslutning därtill behandlas nedan i avsnitt 9.4.2 – 9.4.19.

9.4.2 Fast egendom

Egendom delas in i två huvudgrupper, nämligen fast egendom och lös egendom. Vad som är fast egendom definieras i 1 och 2 kap. jordabalken (JB). All övrig egendom är lös egendom. Fast egendom är fastigheter och vissa tillbehör till fastigheterna. Observera dock att sådana industritillbehör som avses i 2 kap. 3 § JB vid arvsbeskattningen ska tas upp särskilt och värderas som lös egendom.

Varje fastighet har en officiell registerbeteckning där kommunens namn alltid anges först i registerbeteckningen t.ex. Jönköping Pumpen 8. Bouppteckningen är en lagfartsgrundande handling. Skattemyndigheten ska därför alltid se till att den fasta egendomen har angetts med sin officiella fastighetsbeteckning. En felaktig fastighetsbeteckning ska normalt inte rättas genom en tjänsteanteckning om det inte avser kommunbeteckningen, utan skattemyndigheten får ta kontakt med ingivaren för nödvändig komplettering. När det gäller fastigheter som ännu inte har fått någon registerbeteckning, får fastigheten individualiseras så långt det är möjligt genom fastighetsbildningshandlingar eller andra sådana dokument.

En fastighet ska tas upp bland den lagfarne ägarens tillgångar. Om den avlidne är lagfaren ägare får en dold samäganderätt för t.ex. en efterlevande make redovisas som en belastning på den avlidnes egendom och en tillgång för den efterlevande maken (Walin II s. 137). En förutsättning för att den dolda samäganderätten ska kunna beaktas när arvskatten bestäms är dock att det har givits in utredning som visar att det finns en sådan rätt (jfr NJA 1986 s. 83).

Enligt 22 § 1 mom. AGL ska fast egendom tas upp till det taxeringsvärde (markvärde och byggnadsvärde) som gällde under kalenderåret före dödsfallet. Detta gäller även vid värdering

av fast egendom som ingår i ett oskiftat dödsbo i vilket den avlidne har en andel, se avsnitt 9.4.17. Ett taxeringsvärde är bindande för skattemyndigheten vid arvsbeskattningen.

Om en fastighet saknar taxeringsvärde, t.ex. på grund av att den är nybildad, ska dödsboet begära hos skattemyndigheten i den region där fastigheten är belägen att fastigheten värderas till ledning för bestämmande av arvskatten (22 § 2 mom. 3 st. AGL). Om det är uppenbart att värdet på fastigheten inte överstiger 50 000 kr, behöver särskild värdering inte göras.

Två fall, när ett annat värde än föregående års taxeringsvärde ska läggas till grund för arvsbeskattningen, regleras i 22 § 2 mom. 1 och 2 st. AGL, nämligen

1. om fastigheten har **gått ned i värde** på grund av olyckshändelse (eldsvåda, översvämning eller annan liknande händelse) eller väsentlig **förändring** (att en byggnad eller annan anläggning eller tillbehör har tagits bort, att skogsavverkning skett, eller nedläggning eller väsentlig förändring av en rörelse i vilken fastigheten har använts har skett eller liknande anledning) eller
2. om fastigheten har **gått upp i värde** genom fortsatt bebyggelse, ny-, till-, eller ombyggnad, väsentlig förändring av en rörelse i vilken fastigheten har använts eller annan liknande anledning.

I båda fallen ska skattemyndigheten på ansökan särskilt värdera fastigheten till ledning för bestämmande av arvsskatten. Med avseende på nedsättning av värdet kan endast skattskyldig, bouppteckningsman och testamentsexekutor framställa en sådan begäran hos skattemyndigheten. Å andra sidan är det endast skattemyndigheten som kan begära en värdering på grund av att fastighetens värde har ökat. Om en fastighet har ökat i värde ska det anges i bouppteckningen. Skattemyndigheten får sedan pröva om skäl föreligger att föranstalta om särskild värdering till ledning för arvsskatteberäkningen. Det taxeringsvärde som åsätts ska företes vid bouppteckningsärendet (26 § 2 st. AGL). Ett särskilt satt värde enligt 22 § 2 mom. AGL är, till skillnad från ett taxeringsvärde, inte bindande vid arvsbeskattningen utan ska endast tjäna till ledning (se Bratt m.fl. 10:13 och Englund-Silfverberg s. 32). Vanligen finns det inte anledning att frånga den särskilda värderingen.

Om fast egendom enligt IL ingår i en näringsverksamhet gäller särskilda värderingsregler (22 § 3 mom. AGL). Se avsnitt 9.4.19.

En byggnad på annans mark är civilrättsligt lös egendom - byggnad å ofri grund - men värderas skatterättsligt som fast egendom (20 § 3 st. AGL). En byggnad på annans mark ska därför redovisas med sitt taxeringsvärde avseende byggnadsvärdet, året före dödsåret. Även beträffande tomträtter är det väsentligt att fastighetsbeteckningen är korrekt återgiven i bouppteckningen.

Det vanligaste fallet av byggnad på annans mark är tomträtt. Angående värdering av själva tomträtten, se avsnitt 9.4.4.

Om en säljare av en fastighet dör innan överlåtelsen blivit definitivt genomförd, dvs. innan köpebrev har utfärdats eller tillträde har skett uppkommer frågan om fastigheten alltjämt ska anses utgöra en tillgång i den avlidne fastighetssäljarens dödsbo eller om i stället hans eller hennes fordran på köpeskillingen eller återstoden av köpeskillingen ska tas upp som tillgång. Den normala gången vid en fastighetsförsäljning är att säljaren och köparen först upprättar ett

köpekontrakt, i vilket de tar in de villkor som ska gälla för överlåtelsen. Många gånger sker äganderättsövergången redan i och med köpekontraktet. I ett sådant fall ska den avlidne säljarens fordran på köpeskillingen (inte fastigheten) tas upp som en tillgång i bouppteckningen. Ofta innebär villkoren för överlåtelsen dock att denna ska fullbordas först vid en senare tidpunkt, tillträdesdagen. Är avtalet giltigt mellan säljaren och köparen ska även i detta fall säljarens fordran på återstående köpeskillning (inte fastigheten) tas upp som tillgång (se Bratt m.fl. 10:12 med anförda rättsfall samt NJA 1995 s.183). Är det köparen av en fastighet som avlider ska i motsvarande mån fastigheten tas upp som en tillgång i bouppteckningen och hans eller hennes skyldighet att utge köpeskillning som en skuld i boet. Fastigheten tas upp till taxeringsvärdet och den obetalda köpeskillingen till sitt nominella belopp. Skattemyndigheten kan vid behov fordra att köpehandlingarna ges in.

Om en fastighet har gått ned i värde efter den tidpunkt som näst föregående taxeringsvärde avser, kan regeringen under vissa förutsättningar medge att arvsskatten ska beräknas på ett lägre värde än det som enligt AGL:s regler annars skulle ligga till grund för arvsbeskattningen (27 § AGL), nämligen

1. om värdenedgången är väsentlig och
2. arvsskatten uppgår till minst 3 000 kr på denna lott och
3. det är uppenbart att ett skatteuttag utan hänsyn till värdenedgången skulle vara oskäligt betungande.

En ansökan om nedsättning av värdet måste ges in till regeringen före arvsskattens fastställande. De strikta förutsättningarna för med sig att nedsättning enligt 27 § AGL blir aktuell endast i exceptionella fall. I praktiken påverkar sådana ansökningar inte skattemyndighetens handläggning av arvsskatteärendet (se 9.4.1).

Någon särskild bestämmelse för värdering av fastigheter i utlandet finns inte i AGL. En fastighet i utlandet ska därför värderas enligt grundprincipen i 23 § F 2 st. AGL, dvs. till sitt marknadsvärde. Om ett värde har åsatts fastigheten vid arvsbeskattningen eller liknande i staten där fastigheten är belägen, bör detta kunna godtas om inte särskilda skäl talar däremot (se NJA 1981 s. 730). På grund av de utredningssvårigheter som ofta föreligger i dess fall bör ett utländskt taxeringsvärde eller liknande kunna godtas.

I vissa länder åsatts fastigheterna ett värde vid den löpande beskattningen och ett annat värde vid dödsfall. Till dessa länder hör Finland och även Norge. Skattemyndigheten bör i dessa fall uppmärksamma dödsboet på förhållandet och närmare utreda om fel värde kommit till användning. Särskilt viktigt är detta om dödsboet kommer att ansöka om eftergift av arvsskatt med stöd av dubbelbeskattningsavtalet med något av länderna. Om fel värde använts innebär det att RSV måste överklaga arvsskattebeslutet och åberopa det värde som beskattningsmyndigheten i värderlandet använde sig av.

Svea hovrätt har i beslut den 2001-06-25, ÖÅ 7604-00, funnit att de värderingsbestämmelser som Sverige tillämpar beträffande utomlands belägen fast egendom inte strider mot EG-rätten. Hovrättens ledamöter var dock inte eniga varför det kan förväntas att ett nytt ärende kommer upp till prövning inom kort. (Jämför Silfverberg s. 181f.)

9.4.3 Lös egendom, allmänt

Lös egendom ska i princip tas upp till sitt marknadsvärde. Därmed avses inte det högsta möjliga pris som egendomen skulle kunna tänkas betinga utan det värde som egendomen skulle inbringa vid en med tillbörlig omsorg genomförd försäljning för att avveckla dödsboet (23 § F 2 st. AGL). Lagen innehåller dock ett flertal specialbestämmelser för värderingen av olika typer av lös egendom. Hur de olika slagen av lös egendom behandlas och värderas arvsskattmässigt framgår nedan.

9.4.4 Tomträtt

Med tomträtt avses nyttjanderätt till fast egendom. Den fastighet som tomträtten är upplåten i ska i bouppteckningen anges med sin officiella registerbeteckning. Skattemyndigheten behöver inte kontrollera om tomträtten är inskriven i fastighetsregistret. Som har framgått ovan (avsnitt 9.4.2) värderas en byggnad på annans mark i arvskattesammanhang som fast egendom. Den värdering av själva tomträtten som nämns i 23 § A AGL, kommer således att avse endast själva nyttjanderätten, dvs. skillnaden mellan nyttjanderättens värde och den överenskomna tomträtsavgäldens värde. De kapitaliserade värdena av rättighet och skyldighet tar normalt ut varandra så att något nettovärde regelmässigt inte uppkommer. Något särskilt värde för tomträtten behöver därför inte tas upp i bouppteckningen (jfr NJA 1959 s. 304 och Bratt m.fl. 11:3). Det kan ifrågasättas om den beräkning som låg till grund i NJA 1959 s. 304 alltså är riktig. Tomträtsavgälderna har inte följt med i den allmänna prisutvecklingen varför det kan finnas fall där nettovärde uppstår.

9.4.5 Aktier och andra värdepapper

Aktier, andelar i värdepappersfonder, konvertibla skuldebrev, optionsrätter (teckningsoptioner), teckningsrätter, delrätter och liknande, obligationer (både med löpande ränta och premieobligationer), förlagsbevis och liknande värdepapper ska värderas enligt 23 § B AGL. Värderingen av aktier och andra värdepapper är dock inte enhetlig.

1. Aktier som är inregistrerade på Stockholmsbörsen, aktier som är noterade på utländsk börs och andra värdepapper än aktier som omsätts marknadsmässigt (t.ex. andelar i värdepappersfonder, konvertibler, teckningsrätter, delrätter, teckningsoptioner m.fl.)

ska i en bouppteckning tas upp till 75 % av det noterade värdet (23 § B 1 st. AGL). Att värdet reducerats med 25 % beror på att de bär på en latent skatteskuld avseende reavinstskatt.

De aktier som är inregistrerade vid Stockholmsbörsen tas upp på börsens officiella fondlista, A-listan. I en bouppteckning ska dessa aktier tas upp till 75 % av lägsta betalkurs på dödsdagen. Har inget avslut skett på börsen den dagen, används istället den lägsta köpkursen. Om inte heller någon köpkurs har noterats på dödsdagen, får motsvarande noteringar på den därpå följande börsdagen ligga till grund för värderingen. Enligt 26 § 3 st. AGL ska intyg om aktiernas värde fogas till bouppteckningen. A-listan och övriga officiella listor kan erhållas från hemsidan för Stockholmsbörsen, www.stockholmsborsen.se. Flertalet dagstidningar publicerar fortlöpande officiella noteringslistor. Endast undantagsvis bör det finnas anledning att kräva in värderingsintyg avseende mindre poster av denna typ av aktier och andra omsatta värdepapper.

För aktier som är **noterade på utländsk börs** tillämpas samma värdering som för svenska aktier registrerade vid Stockholmsbörsen. Det innebär att dessa tas upp till 75 % av värdet oavsett om de är att betrakta som inregistrerade eller noterade på börsen. Intyg om värdet utfärdas av bank, börsmäklare eller annan sakkunnig (26 § 3 st. AGL). Här ska uppmärksammas att det inte alltid framgår av de intyg som börsmäklare och andra sakkunniga utfärdar om aktien är svensk eller utländsk. Skattemyndigheten kan då begära komplettering av intyget.

För att **andra värdepapper** än aktier ska omfattas av värderingsregeln krävs att värdepapperet **omsätts marknadsmässigt**. Det innebär att handeln måste vara kontinuerlig och inte lokalt begränsad (jfr Bratt m.fl. 11:18). Värdet ska styrkas med intyg enligt 26 § 3 st. AGL. Med avseende på de värdepapper som är direkt knutna till på Stockholmsbörsen inregistrerade aktier, t.ex. teckningsrätter, redovisar Stockholmsbörsen värdepapperens dagsnoteringar på A-listan. I andra fall, liksom när tveksamhet råder om värdet, får värdeintyg krävas in.

Observera att om det i ett bolag finns olika aktieslag och något eller några av dem är registrerade vid börsen medan andra inte är det, ska samtliga dvs. även de aktier som inte är registrerade, värderas enligt vad som har sagts ovan (23 § B 3 st. AGL - jfr Bratt m.fl. 11:12).

Om den noterade kursen för t.ex. aktierna inte motsvarar vad en försäljning under normala förhållanden skulle kunna inbringa, kan värdet justeras uppåt eller nedåt (23 § B 4 st. AGL). Det kan t.ex. vara fallet om det är fråga om en mycket stor aktiepost. Möjligheten att tillämpa denna värderingsregel torde föreligga endast i exceptionella fall (se Bratt m.fl. 11:12 och NJA 1961 s. 301). Om det blir aktuellt ska aktierna i bouppteckningen tas upp till 75 % av det tänkta försäljningspriset.

Om aktierna eller värdepapperen har gått ned i värde efter dödsfallet kan regeringen under vissa förutsättningar medge att arvsskatten ska beräknas på ett lägre värde än det noterad (27 §), nämligen

- a. om värdet har sjunkit med minst en fjärdedel och
- b. arvsskatten annars skulle uppgå till minst 3 000 kr på dessa lotter och
- c. det är uppenbart att ett skatteuttag utan hänsyn till värdenedgången skulle vara oskäligt betungande.

En ansökan om nedsättning av värdet måste ges in till regeringen innan arvsskatten fastställs. De strikta förutsättningarna för med sig att nedsättning enligt 27 § endast blir aktuell i exceptionella fall. I praktiken påverkar en sådan ansökan inte skattemyndighetens handläggning av arvsskatteärendet (jfr 9.4.1).

2. Aktier som inte är inregistrerade vid börs men som ändå omsätts marknadsmässigt och därigenom är föremål för regelbundna noteringar, dvs. aktier på fondbörsens övriga listor

ska tas upp till 30 % av det noterade värdet (23 § B 2 st. AGL). Här ska uppmärksammas att inte enbart Stockholmsbörsen kan komma ifråga utan även andra marknadsplatser (RSV:s skrivelse 1998-11-18 Dnr 10145-98/900). En utländsk aktie placerad på en utländsk marknadsplats omfattas även den av 30 %-regeln.

Listorna över svenska aktier publiceras fortlöpande i dagspressen. Vid tveksamhet om värdering får skattemyndigheten begära värderingsintyg (23 § 3 st. AGL).

I NJA 1993 s. 406 fann HD:s majoritet att även vissa aktier som inte var föremål för dagliga noteringar som omsatts regelbundet på marknaden med avslut en eller flera gånger i veckan och noterades en gång i veckan, skulle tas upp till 30 % av det noterade värdet. Det innebär att det inte behöver vara frågan om dagliga affärer.

Observera att om det i ett bolag finns olika aktieslag varav något eller några är föremål för regelbundna noteringar, ska samtliga aktier, dvs. även de som inte är noterade, värderas enligt vad som ovan har sagts (23 § B 3 st. AGL jfr Bratt m.fl. 11:12).

Även beträffande noterade aktier finns en möjlighet att i exceptionella fall ta upp aktien till ett annat värde än det noterade (23 § B 4 st. AGL). Jfr ovan under punkt 1. Om det blir aktuellt ska aktierna i bouppteckningen tas upp till 30 % av det tänkta normalpriset.

Regeringen kan under samma förutsättningar som för börsnoterade aktier (motsv.) medge att värdet som ska ligga till grund för arvsbeskattningen sätts ned enligt 27 § AGL, jfr ovan under punkt 1.

3. Aktier i bostadsaktiebolag, se avsnitt 9.4.6 avseende andel i bostadsförening m.fl.
4. Aktier i bolag som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk men som inte är börsnoterade eller marknadsmässigt omsatta,

ska tas upp till 30 % av substansvärdet (23 § B 5 st. och F 3 st. AGL). Ofta benämns denna värderingsbestämmelse som "lätnadsregeln".

Ett bolag är rörelsedrivande om i företaget ingår tillgångar som är att hänföra till inkomstslaget näringsverksamhet. Termen rörelse innefattar därvid också jordbruk och skogsbruk. Alla aktier i rörelsedrivande aktiebolag av familje- eller fåmanskaraktär hör till denna kategori (Bratt m.fl. 11:13).

Substansvärdet motsvarar skillnaden mellan bolagets tillgångar och skulder (jfr avsnitt 9.4.19). Nettoförmögenhetsvärdet fördelas sedan på antalet aktier vilket ger substansvärdet för aktien. I bouppteckningen reduceras nettovärdet till 30 procent. Bevis som utvisar aktiens substansvärde ska fogas till bouppteckningen. Sådana bevis utföras av skattemyndigheten, lämpligen inom den region som den avlidne var folkbokförd den 1 november året före dödsfallet. RSV utfärdar rekommendationer för substansvärdering som är vägledande (se Bratt m.fl. avsnitt 27). Skattemyndighetens värdering är inte bindande. I praktiken torde dock sällan finnas anledning att frångå det åsatta värdet. Var uppmärksam på om värdet som anges är reducerat eller inte.

5. Aktier i förvaltande bolag som inte noteras regelbundet

ska tas upp till marknadsvärdet, dvs. det pris som kan påräknas vid en försäljning under normala förhållanden.

Tillgångarna i ett förvaltande bolag består typiskt sett av fastigheter som skattemässigt är hänförliga till inkomstslaget "annan fastighet" eller av värdepapper och fordringar som har

införskaffats i kapitalplaceringssyfte (Bratt m.fl. 11:15). Om aktier av detta slag har sålts marknadsmässigt i anslutning till dödsfallet, bör priset vid försäljningen bli bestämmande för värderingen i arvsskatteärendet. I andra fall utfärdar skattemyndigheten, lämpligen inom den region som den avlidne var folkbokförd den 1 november året före dödsfallet, bevis om värdet. Jfr dock NJA 1991 s. 465.

6. Obligationer, förlagsbevis och andra jämförliga fordringsbevis

ska tas upp till marknadsvärdet (23 § B sista st. AGL).

Är dessa värdepapper föremål för marknadsmässig omsättning är det värde som har noterats för obligationen eller förlagsbeviset avgörande. De vanligaste värdepapperen i denna kategori noteras vid Stockholmsbörsen. Noteringarna publiceras i officiella kurslistor. Vid värdering i bouppteckningen tas värdepapperen upp till den lägsta betalkursen på dödsdagen eller, om någon sådan betalkurs inte finns noterad, den lägsta köpkursen. Har inte heller någon köpkurs noterats på dödsdagen, får motsvarande noteringar på den därpå följande börsdagen läggas till grund för värderingen.

Premieobligationer noteras i princip dagligen och noteringar sker i kronor. I bouppteckningen ska premieobligationer vanligen tas upp till det noterade värdet på dödsdagen. Observera dock att värdenivån för premieobligationer i serier (50, 100, 500 eller 1000 st. i nummerföljd inom en och samma serie) kan vara högre, på grund av de småvinster som då ofta följer, än när det rör sig om separata obligationer. Detta bör beaktas vid värderingen av obligationsposten (Bratt m.fl. 11:19).

Räntebärande obligationer och förlagsbevis noteras i procent av sitt nominella belopp. De vanligaste värdepapperen i denna kategori noteras dagligen, de mindre omsatta månatligen. I bouppteckningen ska de tas upp till noterat värde. Till detta kapitalbelopp ska dock läggas den per dödsdagen upplupna räntan, dvs. räntan från den senaste förfallodagen fram till dödsdagen. Räntan får reduceras med 30 % motsvarande latent kapitalinkomstskatt, jfr avsnitt 9.4.8.

Till bouppteckningen ska vid behov fogas intyg om värdet av dessa värdepapper. Intyg utfärdas av bank, mäklare eller annan sakkunnig. Om det rör sig om mindre poster av noterade värdepapper bör det dock endast undantagsvis finnas anledning att kräva in värderingsintyg.

Med avseende på de obligationer, förlagsbevis och motsvarande som omsätts marknadsmässigt, kan regeringen under samma förutsättningar som för börsnoterade aktier medge att det värde som ska ligga till grund för arvsbeskattningen sätts ned enligt 27 § AGL. I praktiken påverkar en sådan ansökan inte skattemyndighetens handläggning av arvsskatteärendet. (Se ovan under punkt 1) samt 9.4.1).

7. Utländska, icke börsnoterade aktier.

ska tas upp till sitt marknadsvärde. Detsamma gäller andra former av utländska värdepapper.

Intyg om värdet utfärdas av bank, mäklare eller annan sakkunnig (26 § 3 st. AGL). Värdet ska vara satt i svenska kronor. Omräkningen sker enligt samma regler som för kontanter, jfr avsnitt 9.4.12.

9.4.6 Andel i bostadsförening eller bostadsrättsförening och aktie i bostadsaktiebolag

Bostadsföreningar och bostadsrättsföreningar är ekonomiska föreningar som har till ändamål att för obegränsad tid upplåta nyttjanderätt till hus eller del av hus åt sina medlemmar. Ett bostadsaktiebolag är ett aktiebolag med motsvarande ändamål. Bostadsaktiebolag är sällsynta.

En andel i en bostadsförening eller en bostadsrättsförening och aktier i ett bostadsaktiebolag ska tas upp till det värde som motsvarar medlemmens eller delägarens andel i föreningens eller bolagets behållna förmögenhet (23 § F AGL). Den behållna förmögenheten beräknas med utgångspunkt i det taxeringsvärde (eller i förekommande fall annat enligt 22 § AGL beräknat värde) som ska gälla för föreningen eller bolagets fasta egendom. Detta gäller oberoende av om taxeringsvärdet (motsv.) innebär en höjning eller sänkning av fastighetsvärdet i förhållande till det bokförda värdet. Övriga tillgångar och skulder tas upp till det senaste bokförda värdet.

Vad andelen i föreningen (bostadsrätten) eller bolaget har för saluvärde är utan betydelse vid arvsbeskattningen. Om bostadsrätten har sålts efter dödsfallet ska den i bouppteckningen ändå tas upp till sitt andelsvärde, och det oberoende av om försäljningspriset har varit högre eller lägre än andelsvärdet. Bevis om andelens värde utfärdas av föreningen eller bolaget och ska fogas till bouppteckningen.

9.4.7 Andel i en ekonomisk förening och ett handelsbolag

En andel i en ekonomisk förening (med undantag för bostadsrättsförening (avsnitt 9.4.6.) eller i ett handelsbolag (även kommanditbolag) värderas enligt samma principer som icke marknadsmässigt omsatta aktier (23 § B 5 st. AGL). Det innebär att man vid värderingen gör skillnad mellan rörelsedrivande och förvaltande föreningar och bolag.

Andelar i en ekonomisk förening eller i ett handelsbolag som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk tas upp till 30 % av substansvärdet. Angående värderingen och intyg hänvisas till avsnitt 9.4.5 p. 4. Observera dock att en andel i ett handelsbolag kan ha ett negativt substansvärde något som inte är möjligt i ett aktiebolag. Det har sin grund i att en bolagsman i ett handelsbolag (komplementären i ett kommanditbolag) är personligt ansvarig för bolagets skulder medan en aktieägares ansvar är begränsat till aktiekapitalet (se Bratt m.fl. 11:18).

Andelar i en ekonomisk förening eller i ett handelsbolag som inte driver rörelse (motsv.) tas upp till marknadsvärdet (vanligen det fulla substansvärdet). Jfr NJA 1991 s. 465. Angående värdering och intyg hänvisas till avsnitt 9.4.5 p. 5.

9.4.8 Banktillgodohavanden

Banktillgodohavanden ska specificeras med angivande av den kontoförande banken. Om det finns flera konton i samma bank, ska de olika kontona redovisas särskilt. Ett banktillgodohavande ska i bouppteckningen tas upp till sitt kapitalbelopp. Dessutom ska den upplupna räntan per dödsdagen tas upp (23 § C 1 st. AGL). Räntan ska dock i förekommande fall reduceras med 30 % för preliminär kapitalinkomstskatt (jfr Bratt m.fl. 7:11). Det blir fallet om räntan på ett konto överstiger 100 kr (5 kap. 9 § skattebetalningslagen, SBL).

Banken är då skyldig att innehålla 30 % av räntan i preliminär skatt (8 kap. 10 § SBL). Understiger räntan 100 kr på ett konto är beloppet däremot skattefritt. Någon reduktion blir då inte aktuell i bouppteckningen.

Intyg om inestående belopp och ränta behöver normalt inte fogas till bouppteckningen. Om tveksamhet råder, t.ex. om upplupen ränta har räknats med eller inte kan, skattemyndigheten dock fordra in ett intyg.

Banktillgodohavanden i utländsk bank redovisas på samma sätt som svenska banktillgodohavanden. Vid omräkning av den utländska valutan till svenska kronor ska tillämpas den på dödsdagen gällande köpkursen på checkar utställda i samma valuta (jfr avsnitt 9.4.12 om kontanter). Ränteintäkter på fordringar i utlandet inkomstbeskattas på samma sätt som ränteintäkter i svenska kronor, dvs. med 30 % av utfallande ränta. Den latent (vilande) kapitalinkomstskatten kan beaktas i arvskatteärendet genom reduktion av räntebeloppet på samma sätt som för svenska räntor

För inestående medel på skogskonto, skogsskadekonto och upphovsmannakonto föreligger uppskov med inkomstbeskattningen, dvs. insättning på kontot har medfört motsvarande minskning av insättarens taxerade inkomst. Detsamma gäller för ännu inte avvecklade uppfinnarkonton och investeringskonton för skog. Den latent inkomstskatteskuld som därigenom har uppkommit beaktas vid värderingen i ett arvskatteärende. I bouppteckningen ska tillgodohavandena på dessa konton nämligen tas upp till bara halva värdet (23 § C 3 st. AGL). Om kontona är hänförliga till förvärvskällan näringsverksamhet kan ytterligare reduktion bli aktuell (se avsnitt 9.4.19). Även vissa avsättningar till fond för särskilt ändamål enligt lag eller författning kan medföra att en latent skatteskuld får beaktas genom avdrag för halva värdet (23 § C 3 st. sista meningen AGL). Se Bratt m.fl. 11:21 och NJA 1996 s. 475 där lättnadsregeln var tillämplig även efter försäljning av näringsverksamheten.

I samband med redogörelsen över skogskonton m.fl. speciella konton ska anmärkas att rättspraxis är obenägen att medge avdrag för latent skatteskuld i vidare mån än vad som följer av uttrycklig lagregel. Jämför även med rättsfallet NJA 1995 s. 183.

9.4.9 Skattefordringar

Fordran på överskjutande skatt enligt den senaste taxeringen eller enligt en särskild beräkning, utgör en tillgång i boet. Även en efterlevande makes fordran på överskjutande skatt jämte ränta ska i förekommande fall redovisas. Ränta på överskjutande skatt är fri från kapitalinkomstskatt och ska således tas upp till sitt fulla belopp (8 kap. 7 § IL).

Fordran på grund av rätt till eftergift av arvsskatt ska tas upp som en tillgång i boet. Rätt till eftergift av erlagd arvsskatt eller del därav föreligger om den avlidne inom tio år före dödsfallet har erhållit egendom genom arv eller testamente, för vilken arvsskatt har betalats (se avsnitt 15.2). Räntan på eftergivet skattebelopp är fritt från kapitalinkomstskatt (8 kap. 7 § IL). Hela räntebeloppet ska således tas upp i bouppteckningen. Observera att rätten till eftergift av arvsskatt förutsätter att skatten kan hänföras till den avlidnes arv. Om han eller hon t.ex. har fått ett legat från den tidigare avlidne och skatten på grund av förordnande i testamente skulle erläggas av dennes dödsbo, är det den först avlidnes dödsbo som har rätt till skatteeftergift, inte legatariens dödsbo (jfr Englund-Silfverberg s. 170 f.).

9.4.10 Andra fordringar

Varje fordran bör vara specificerad. Detta innebär att gäldenären, dvs. den mot vilken fordringen riktar sig, och grunden för fordringen (handlån, revers eller motsv.) ska anges. Observera att fordringar värderas på samma sätt oberoende av vem som är gäldenär. Även om gäldenären är dödsbodelägare eller legatarie ska fordringen alltså redovisas enligt de vanliga värderingsreglerna (23 § C 2 st. AGL). Att fordringen enligt 23 kap. 3 § 1 st. ÄB kan komma att räknas av vid arvskiftet saknar således betydelse för värderingen.

Av bouppteckningen ska framgå om fordringen löper med ränta eller inte. Om fordringen inte är räntebärande ska värdet av den nämligen reduceras, se nedan.

Fordringen ska enligt huvudregeln tas upp till kapitalbelopp och upplupen ränta per dödsdagen (23 § C 1 st. AGL). Avdrag för kapitalinkomstskatt får göras med 30 % av räntebeloppet, jfr avsnitt 9.4.8. Intyg eller annan dokumentation av fordringen behöver normalt inte företes. Vid tveksamhet kan skattemyndigheten dock begära in erforderlig utredning.

Om man på grund av gäldenärens ekonomiska förhållanden inte kan räkna med att få betalt för hela fordringen, betraktas fordringen som osäker. En osäker fordran får tas upp till det belopp som kan beräknas flyta in. Om det finns anledning att räkna med att fordringen inte till någon del kommer att betalas, anses den som värdelös. En värdelös fordran behöver inte tas upp som en tillgång (23 § C 2 st. AGL). Avgörande för till vilket belopp en fordran ska tas upp är gäldenärens ekonomiska situation på dödsdagen:

- a. Om gäldenären hade **full betalningsförmåga** vid tidpunkten för dödsfallet, ska fordringen tas upp till sitt fulla belopp. Detta gäller även om gäldenären på grund av en senare inträffade omständighet har fått försämrade betalningsförmåga eller t.o.m. har försatts i konkurs före bouppteckningsförrättningen.
- b. Om en gäldenär **saknade betalningsförmåga** vid tiden för dödsfallet anses fordran värdelös. Detta gäller även om gäldenären efter dödsfallet men före bouppteckningsförrättningen har fått ett arv eller vunnit på lotteri i en sådan omfattning att han faktiskt skulle kunna betala fordran.

Vilken utredning som behövs får avgöras från fall till fall.

Även om en fordran är tvistig, ska den antecknas i bouppteckningen. En fordran är tvistig om den är helt eller delvis bestridd och fordringsbeloppet således inte slutgiltigt kan fastställas förrän efter förlikningsförhandlingar eller genom process. En anteckning om en tvistig fordran förs i bouppteckningen ”inom linjen”, dvs. fordringsbeloppet tas upp i bouppteckningen men räknas inte in bland tillgångarna. I bouppteckningen bör i korthet anges vad tvisten gäller. När fordringsbeloppet sedermera har fastställts slutligt, ska en tilläggsbouppteckningen ges in.

En fordran som är både tvistig och osäker förs ”inom linjen” utom när den är så osäker att den anses värdelös.

En preskriberad fordran ska tas upp om den på grund av ställd säkerhet (panträtt eller retentionsrätt) eller av annat skäl har ett värde som kan användas för kvittningsändamål (jfr 10 och 11 §§ preskriptionslagen).

En först i framtiden till betalning förfallen fordran som inte är räntelöpande ska tas upp till ett reducerat värde. Detta värde uppskattas genom diskontering med hjälp av den till AGL fogade tabellen I. Om t.ex. en icke räntelöpande fordran på 50 000 kr förfaller till betalning om fem år, är kapitalvärdet idag 70 % av 50 000 kr, dvs. 35 000 kr. Skulle samma fordran förfalla till betalning först om 25 år, är dess kapitalvärde idag 20 % av 50 000 kr, dvs. 10 000 kr.

9.4.11 Nyttjanderätt, rätt till ränta, avkomst eller annan liknande förmån

Rätt till ränta, avkomst eller annan liknande förmån som ska utgå för all framtid kan endast avse juridiska personer. Dessa rättigheter, som är mycket ovanliga, tas upp till tjugo gånger det belopp till vilket hela räntan (motsv.) senast har uppgått under ett helt år (23 § D 1 st. AGL).

Nyttjanderätt eller rätt till ränta (livränta), avkomst eller annan sådan förmån som ska utgå under viss tid eller under någons livstid tas upp till sitt kapitaliserade värde (23 § D 2 st. AGL). Detta värde uppskattas med hjälp av de till AGL fogade tabellerna II och III. Tabellerna används enligt följande:

- a. Om rättigheten utfaller vid dödsfallet och gäller för ett visst antal år, ska tabell II användas.
- b. Om rättigheten gäller under den berättigades livstid ska tabell III användas.
- c. Om rättigheten utgår under ett bestämt antal år men längst under den berättigades livstid, ska den av tabellerna II och III som ger det lägsta värdet användas (NJA 1971 s. 463).
- d. Om rättigheten inte gäller för livstid utan tills vidare eller till en oviss tidpunkt, ska tabell III användas. Värdet ska dock tas upp till högst tio gånger rättighetens årliga belopp (23 § D 3 st. AGL). Observera att regeln inte har ansetts tillämplig när en person har fått en nyttjanderätt (motsv.) så länge han eller hon lever ogift (Bratt m.fl. 11:22 med där anmärkta rättsfall).

Om nyttjanderätten (motsv.) till viss egendom enligt ett testamente tillkommer två eller flera gemensamt men någon föreskrift om fördelningen inte har lämnats, beräknas andelarna i den årliga rätten efter huvudtalet (14 § AGL). Ska rättigheten upphöra så snart en av personerna avlider, beräknas värdet efter den äldstes ålder. Ska rätten i stället bestå tills var och en av mottagarna har dött, beräknas varje andel med utgångspunkt i varje innehavares ålder (23 § D 4 st. AGL). När den förste dör, beskattas den eller de efterlevande för det kapitaliserade värdet av den avlidnes andel (jfr NJA 1967 s. 289 och 1974 s. 240). Den eller de efterlevande ska således ge in deklaration när den förste avlider (45 § A) 3 AGL).

Vid beräkningen av det kapitaliserade värdet av en nyttjanderätt (motsv.) utgår man från rättighetens årliga värde. Om detta inte kan fastställas ska rättighetens värde anses motsvara fem procent av den belastade egendomens skattemässiga kapitalvärde. Detta gäller både avkastningen av kapital och nyttjanderätt till fast eller lös egendom (Bratt m.fl. 11:22). Om egendomen är värd 100 000 kr, anses rättighetens årliga värde sålunda uppgå till 5 000 kr. Rättighetens årliga värde kapitaliseras sedan med hjälp av tabellerna II och III.

Observera att föreskrifterna i 23 § D AGL också är tillämpliga när värdet av en skuld i boet ska beräknas (t.ex. en förpliktelse för den avlidne att utge en livränta) eller när värdet av ett legat (t.ex. nyttjanderätt) enligt ett testamente av den avlidne ska uppskattas.

Exempel

- a. En livränta om 12 000 kr år ska utgå under en tid av 15 år 8 månader.

Rättigheten gäller under en viss bestämd tid, vilket medför att tabell II ska användas. Tiden avrundas nedåt till helt antal år. Kapitalvärdet av rättigheten uppgår till $10 \times 12\,000 = 120\,000$ kr.

- b. En 25-årig kvinna har fått avkastningsrätten till egendom värd 10 000 kr under sin livstid. Avkastningen är inte bestämd till ett visst belopp.

Rättigheten gäller under kvinnans livstid, vilket medför att tabell III ska användas. Rättighetens årliga värde anses motsvara 5 % av 10 000 kr, dvs. 500 kr. Kapitalvärdet av rättigheten uppgår då till $18 \times 500 = 9\,000$ kr.

- c. I ett dödsbo ingår en fastighet. Taxeringsvärdet året före dödsfallet var 600 000 kr. Den avlidne har som gåva upplåtit nyttjanderätten till fastigheten till två vänner gemensamt för deras livstid. Vännerna är vid dödsfallet 67 och 63 år gamla.

Rättigheterna gäller under vännernas livstid, vilket medför att tabell III ska användas. Det årliga värdet av rättigheten uppgår till 5 % av 600 000 kr, dvs. 30 000 kr. Rättigheten tillkommer vännerna gemensamt och deras andelar beräknas till hälften var, dvs. 15 000 kr. Kapitalvärdet av nyttjanderätten för 67-åringen uppgår till $9 \times 15\,000 = 135\,000$ kr och för 63-åringen $10 \times 15\,000 = 150\,000$ kr.

Värdering av nyttjanderätt (motsv.) behandlas i Bratt m.fl. 11:21 ff.

9.4.12 Kontanter

Kontanter tas upp till sitt nominella belopp på dödsdagen. Om det är fråga om en myntsamling av någon kvalitet får en särskild värdering göras av samlingen som en enhet (se avsnitt 9.4.14). I annat fall får mynten tas upp till sitt nominella belopp eller i förekommande fall till sitt metallvärde (jfr avsnitt 9.4.15). En sedelsamling värderas på motsvarande sätt, dvs. som en enhet eller till sedlarnas nominella belopp.

Värdet av utländska kontanter ska beräknas efter den köpkurs på checkar, utställda i samma myntslag, som gällde vid dödsfallet (23 § E AGL). Om någon sådan kurs inte finns eller om den inte kan läggas till grund för värdesättning fastställer Riksbanken hur beräkning ska ske (Bratt m.fl. 11:23). Intyg om valutakursen utfärdas av bankerna.

9.4.13 Immateriella rättigheter

Utmärkande för immateriella rättigheter är att de ska skydda vissa slag av intellektuella prestationer eller kännetecken och är av personlig karaktär.

Upphovsrätt (rätt till litterära, konstnärliga eller musikaliska verk) ska tas upp som en tillgång i boet endast i den mån upphovsrätten har överlåtits och ett kontrakt om utnyttjande av verket har upprättats med en förläggare (förlagsavtal) eller liknande person. Upphovsrätten som sådan anses med hänsyn till sin personliga och ideella karaktär inte vara någon förmögenhetstillgång. Denna s.k. royalty värderas enligt 23 § D AGL. (Jfr NJA 1980 s. 541, Walin II s. 143 och Bratt m.fl. 11:25 f.)

Goodwill (rätt till firma och varumärke m.m.) ska inte tas upp som en tillgång (Walin II s. 141 och Bratt m.fl. 11:25).

Patenträtt utgör en tillgång i den mån den har överlåtits. Uppfinningar som innehas av uppfinnaren själv behöver dock inte tas upp som en tillgång. Det saknar betydelse om uppfinningen är patenterad eller inte. (Jfr Walin II s. 143 och Bratt m.fl. 11:25 f.)

9.4.14 Lösöre

Lösöre ska värderas enligt den allmänna värderingsregeln i 23 § F 2 st. AGL, dvs. till det värde som egendomen skulle inbringa vid en med tillbörlig omsorg genomförd försäljning för att avveckla dödsboet. Detta medför att de värden som sätts på lösöret ofta blir ganska låga. Någon undervärdering är dock inte tillåten (Walin II s. 140). Om lösörets försålts på normala villkor före bouppteckningsförrättningen ska försäljningssumman efter avdrag för kostnader tas upp i bouppteckningen. Se vidare Bratt m.fl. 11:27.

Hur noggrann specifikation av lösöret som ska krävas får avgöras från fall till fall. För ordinära bruksföremål i den avlidnes bostad (möbler, mattor, gardiner, armaturer, husgeråd, prydnadsföremål etc.) kan vanligen godtas att lösöret tas upp gemensamt och till ett sammanlagt värde, t.ex. under rubriken ”Sedvanligt lösöre i en bostad om två rum och kök”. Om det belopp som lösöret har värderats till är osedvanligt lågt eller osedvanligt högt får en specifikation begäras in. Om särskild anledning föreligger kan en särskild värderingsman förordnas (26 § sista stycket AGL. Se vidare avsnitt 4.3.5).

Kapitalvaror, t.ex. en exklusiv musikanläggning, kamera- eller videoutrustning och andra sådana föremål som inte ryms inom begreppet ordinära bruksföremål, bör specificeras och värderas särskilt.

Konstverk, dvs. tavlor (motsv.) som till skillnad från ordinära prydnadsföremål har ett konstnärligt värde ska specificeras och värderas särskilt liksom äkta mattor, smycken och samlingar av frimärken, mynt, sedlar, vapen m.m. (Beträffande mynt – och sedelsamlingar jfr avsnitt 9.4.12). Om skattemyndigheten i fråga om lösöre av detta slag kan godta förrättningsmännens värdering eller om den ska begära in utredning om egendomens värde, får avgöras från fall till fall. Till stor del beror avgörandet på den särskilda sakkunskap som förrättningsmännen i det enskilda fallet kan antas ha besuttit. Om specifikation av egendomen har skett med omsorg, kan skattemyndigheten kontrollera värderingen med hjälp av olika på marknaden förekommande kataloger rörande antikviteter (motsv.). Finner skattemyndigheten att särskild utredning ska krävas in ska denna ta sikte på att ekonomiskt bestämma egendomens konstnärliga värde, antikvitetsvärde, samlarvärde eller annat sådant värde. Utifrån det värdet får sedan bedömas vilken nedskrivning som ska ske för att värdet ska motsvara vad egendomen kan antas betinga vid en med tillbörlig omsorg genomförd försäljning för att avveckla boet. Om ett särskilt värderingsintyg ges in bör det kunna krävas

att värderingsmannen har gjort en motsvarande bedömning, dvs. att han eller hon har angivit både den värderade egendomens ”katalogvärde” och den nedskrivning som kan anses skälig.

Föremål av guld eller silver som saknar konstnärligt värde eller antikvitetsvärde värderas efter vikt och kursvärde för metallen på dödsdagen, se nedan.

9.4.15 Guld, silver och platina

Guld- och silverföremål som saknar konstnärligt värde eller antikvitetsvärde (t.ex. s.k. byrålådeguld), ska tas upp efter vikt och metallens kursvärde på dödsdagen. Detta gäller även t.ex. äldre silvermynt som inte har något samlarvärde. De värden som bör tillämpas är de inköpspriser (”skrotvärden”) till vilka affinerier (företag som avskiljer ädla metaller) löser in guld- och silverföremål från allmänheten, inte de officiella noteringarna i dagspressen. Motsvarande värdering tillämpas även på platina.

9.4.16 Yttre inventarier

Bilar, motorcyklar, snöskotrar, husvagnar, båtar och andra s.k. yttre inventarier värderas i princip på samma sätt som annat lösöre. Om de ingår i en näringsverksamhet, gäller dock särskilda värderingsregler (se avsnitt 9.4.19).

För bilar bör alltid anges märke, årsmodell och körsträcka. Observera dock att vad som bör efterfrågas vid värdering med anledning av ett dödsfall är bilhandlarnas inköps- eller inbytespriser, inte deras försäljningspriser. Om värdet i bouppteckningen av något skäl är tveksam, bör ett värdeintyg upprättat vid en bilfirma eller av någon annan sakkunnig fordras in. För båtar och andra slags yttre inventarier bör på motsvarande sätt framgå typ, märke och årsmodell. Bouppteckningen ska i övrigt innehålla de uppgifter som behövs för att möjliggöra en bedömning av värdet. När skattemyndigheten finner det behövt och rimligt får värdeintyg fordras in.

9.4.17 Andel i oskiftat dödsbo

En andel i ett dödsbo efter en tidigare avliden person värderas i princip som annan lös egendom. Fast egendom och byggnad på annans mark som ingår i boet ska dock tas upp till taxeringsvärdet året före det senast dödsfallet (NJA 1973 s. 203). Ett oskiftat bo ska redovisas särskilt per dödsdagen. Det innebär att det oskiftade boets tillgångar och skulder ska specificeras och utredning i förekommande fall ska företas beträffande de olika posterna. Om dödsfallen har inträffat så kort tid efter varandra att det kan antas att några värdeförändringar av betydelse inte har hunnit ske, kan dock en hänvisning till bouppteckningen efter den först avlidne godtas. Om bouppteckningen inte finns tillgänglig för skattemyndigheten ska den fogas till bouppteckningen efter den avlidne. Avser det oskiftade boet den först avlidne maken ska bouppteckningen efter den först avlidne maken alltid bifogas, 15 § 2 mom. AGL.

När ett dödsbo förblivit oskiftat anses det att delägarna har avtalat om sammanlevnad i oskiftat bo. De kan i avtalet även ha bestämt storleken av sina andelar i det oskiftade boet. När en sådan andel utgör tillgång i ett senare dödsbo är det avtalen mellan delägarna som i första hand är avgörande för hur stor andel av det oskiftade boet som ska anses utgöra en

tillgång i det senare dödsboet. Om det bland tillgångarna i en bouppteckning har tagits upp en bestämd andel i ett oskiftat bo ska utredning om hur andelen har beräknats företes. Skattemyndigheten ska kontrollera att den fördelning som ligger till grund för beräkningen av andelen inte strider mot lag eller avtal. Skattemyndigheten måste i dessa fall kontrollera vilka kvotdelar som lagligen kan komma ifråga.

Före den 1 januari 1988 var det vanligt att en efterlevande make satt kvar i det oskiftade boet efter den först avlidne maken. Numera har dock den efterlevande maken rätt att behålla hela kvarlåtenskapen om det inte finns några särkullbarn. Om det finns särkullbarn och detta eller dessa anser att den efterlevande maken ska få sitta kvar i boet, kan det i flertalet fall förväntas ske genom ett avstående enligt 3 kap. 9 § ÄB, och inte genom ett avtal om sammanlevnad i oskiftad bo. Detta på grund av att ett särkullbarns andel i det senare fallet tas upp till beskattning redan vid föräldrarnas död. I de fall där den förste maken avlidit före den 1 januari 1988 och boet har förblivit oskiftat utgör den efterlevandes andel vanligen hälften av boet. Om makarna hade upprättat ett inbördes testamente med förbehåll för laglott åt barnen, är den efterlevande makens andel i regel tre fjärdedelar. Om makarna hade upprättat ett äktenskapsförord kan det innebära att den efterlevande maken har en annan andel än hälften i det oskiftade boet efter den först avlidne maken. Observera att begravnings- och bouppteckningskostnaderna i anledning av den sist avlidne makens död ska dras av från hans eller hennes tillgångar, inte från tillgångarna i det oskiftade boet. Även vissa tillgångar, t.ex. ett arv som har tillfallit den sist avlidne maken efter den först avlidne makens död, hushållskassa och utestående pension, kan vara att hänföra till den sist avlidne. En bedömning av om tillgången ska hänföras till den sist avlidne eller till det oskiftade boet får avgöras från fall till fall.

Om delägarna i ett oskiftat bo inte har upprättat något avtal om storleken av deras andelar i boet, får skattemyndigheten på grundval av de uppgifter som dödsboet har lämnat kontrollera att den andel som har tagits upp i bouppteckningen har blivit bestämd enligt lag eller i förekommande fall enligt testamente och med beaktande av ett eventuellt äktenskapsförord.

I stället för att i den sist avlidne makens bouppteckning ta upp hans eller hennes andel i den först avlidne makens dödsbo som en tillgång förekommer det att avdrag görs på skuldsidan för barns inestående arvs- eller laglotter. Detta får godtas. Arvs- eller laglotten värderas per den sist avlidne makens dödsdag.

9.4.18 Försäkringar

Den avlidnes försäkringar är i flertalet fall – antingen på grund av försäkringsvillkoren eller till följd av särskilda förordnanden – försedda med förmånstagarförordnanden och utgör då inte någon tillgång i den avlidnes bo. Dessa fall behandlas i avsnitt 10. Om den avlidne inte har någon förmånstagar utgör däremot försäkringen vanligen en tillgång i boet och ska fördelas och beskattas som hans eller hennes övriga tillgångar. För olika former av begravningshjälp, se dock avsnitt 10.

Observera särskilt att försäkringar som tillhör en efterlevande make tas upp bland hans eller hennes tillgångar, om försäkringarna är giftorättsgoods och inte är försedda med oåterkalleliga förmånstagarförordnanden (Englund-Silfverberg s. 82). Är försäkringen försedd med ett oåterkalleligt förmånstagarförordnande, liksom i fråga om efterlevande makes pensionsförsäkringar, ska försäkringarna endast antecknas ”inom linjen”.

Om en försäkring ska räknas som en tillgång gäller följande värderingsregler (jfr Bratt m.fl. 11:28).

- a. Om hela kapitalförsäkringsbeloppet faller ut i anledning av dödsfallet, tas försäkringen upp till det utfallande beloppet inklusive eventuellt erhållen återbäring och premieåterbetalning.
- b. Om en kapitalförsäkring ska utfalla först vid en senare tidpunkt, t.ex. därför att den är tagen på en annan persons liv, bör försäkringen tas upp till sitt återköpsvärde vid tidpunkten för dödsfallet (NJA 1957 s. 36).
- c. Faller försäkringen ut med periodiska belopp under en följd av år efter dödsfallet, värderas försäkringen enligt 23 § D 2 st. AGL och med anledning av kapitaliseringstabellerna II och III (NJA 1956 s. 422 och 1957 s. 312). Värdet ska grundas på de premier som har betalats intill dödsdagen; något kapitalvärde på framtida återbäring ska inte räknas in om inte återbäringen är garanterad (NJA 1970 s. 529 och 534 samt 1975 s. 33).

En kapitalförsäkring som ingår i en efterlevande makes giftorättsgods värderas enligt b) ovan.

9.4.19 Näringsverksamhet

Förmögenhet som ingår i inkomstslaget näringsverksamhet hänförlig till jordbruk med binäringar, skogsbruk och rörelse värderas enligt vissa i lagtexten närmare angivna bestämmelser i lagen om statlig förmögenhetsskatt i dess lydelse intill utgången av år 1991 (23 § F 3 st. AGL). Den nya förmögenhetsskattelagen som trädde i kraft 1997 har inte påverkat de materiella reglerna för värdering av näringsverksamhet vid arvsbeskattningen.

Förmögenhetsvärdet av ett jordbruk (motsv.) tas upp till 30 % av substansvärdet (2 punkten 5 st. av anvisningarna till 3 och 4 §§ av den upphävda lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt). Med substansvärde avses skillnaden mellan tillgångar och skulder i förvärvskällan. Reduktionsregeln gäller inte för s.k. rörelsefrämmande tillgångar och skulder. Det innebär att tillgångar som är avsedda att användas i näringsverksamheten ska reduceras medan tillgångar som mera kan uppfattas som privatförmögenhet i bouppteckningen ska tas upp till sitt oreducerade värde. (Gränsdragningen mellan rörelseegendomen och privat egendom berörs i slutet av detta avsnitt).

Ett särskilt bokslut, exempelvis ett periodbokslut, för näringsverksamheten bör upprättas i anknytning till dödsfallet (jfr 20 kap. 4 § ÄB och 21 § AGL). Om ett ordinarie årsbokslut och dödsfallet ligger mycket nära varandra i tiden bör värderingen dock kunna göras utifrån det ordinarie bokslutet (jfr Englund-Silfverberg s. 38 ff.).

RSV:s rekommendationer m.m. om värdering av aktier m.m. (RSV meddelande Dt 1991:31) tar upp frågor om substansvärdering som kan tillämpas även vid substansvärdering av näringsverksamhet som drivs i annan form än aktiebolagsform. Rekommendationen har upphört att gälla från och med 2000 års taxering men har fortfarande aktualitet i fråga om tillämpningen av lättnadsreglerna i AGL. Rekommendationen är intagen i Bratt m.fl. 27:3.

Vid värdering av tillgångar och skulder i en näringsverksamhet gäller bl.a. följande:

En **fastighet** om ingår i en näringsverksamhet ska vanligen tas upp till det taxeringsvärde som gällde året före dödsfallet (22 § 3 mom. 2 st. AGL och 4 § lagen om statlig förmögenhetsskatt). Om fastigheten då inte hade blivit åsatt något taxeringsvärde, ska inte något värde redovisas. Har fastighetens taxeringsvärde sedan året före dödsfallet satts ned vid en särskild fastighetstaxering (t.ex. på grund av brand), ska det nya taxeringsvärdet tas upp.

För bostadsbyggnader gäller emellertid särskilda bestämmelser.

En **bostadsbyggnad** räknas som en tillgång i en rörelse endast om den används som **personalbostad**. Rörelseidkarens egen bostadsbyggnad anses däremot utgöra en rörelsefrämmande tillgång, vilket medför att den ska tas upp till hela taxeringsvärdet. Skulder som hör samman med rörelseidkarens bostadsbyggnad bör på motsvarande sätt behandlas som en rörelsefrämmande skuld för vilken avdrag inte ska ske i näringsverksamheten.

En **bostadsbyggnad på jordbruksfastighet** och tillhörande **tomtmark** räknas som en tillgång i förvärvskällan endast om den används som bostad för ägarens eller arrendatorns **anställda**. Om så inte är fallet ska bostadsbyggnaden och tomten tas upp till sitt oreducerade taxeringsvärde (22 § 1 och 3 mom. AGL samt 2 punkten till 6 st. av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen om statlig förmögenhetsskatt). När en bostadsbyggnad med tomt inte räknas som en tillgång i förvärvskällan, anses inte heller de låneskulder som hänför sig till denna egendom ingå i förvärvskällan. Skuldbeloppet fastställs genom en proportionering med hänsyn till tillgångsvärdena. På bostadsbyggnaden med tillhörande tomt ska anses belöpa en så stor del av de totala låneskulderna i förvärvskällan som byggnadens och tomtens taxeringsvärde utgör av det sammanlagda värdet av tillgångarna i förvärvskällan inklusive byggnaden och tomten. Om ett dödsbo vill att en bostadsbyggnad med tomt ska behandlas som en tillgång i jordbruket får det företräde utredning om byggnadens användning. Är uppgifterna otillräckliga bör hela tomtmarks- och bostadsbyggnadsvärdet behandlas som en tillgång i privatförmögenheten, inte i jordbruket.

Maskiner och andra inventarier som är avsedda för stadigvarande bruk i en förvärvskälla tas upp till anskaffningsvärdet efter avdrag för skälig avskrivning för värdeminskning eller utrangering. Detta gäller även maskiner eller annan utrustning som enligt 2 kap. 3 § JB är att hänföra till fast egendom, s.k. industritillbehör. För inventarier finns två avskrivningsmetoder: räknenskapsenlig avskrivning och restvärdesavskrivning (18 kap. 13 § IL).

Vid **räknenskapsenlig avskrivning** medges enligt huvudregeln en årlig avskrivning med 30 % av inventariernas bokförda värde. Eftersom avskrivningen alltid sker på det bokförda värdet blir avskrivningsbeloppet mindre och mindre och en tillgång blir aldrig helt avskriven. Huvudregeln har därför kompletterats med en regel enligt vilken en årlig avskrivning alltid ska få ske med 20 %. Tillgången blir då helt avskriven efter fem år.

Vid **restvärdeavskrivning** medges avdrag med högst 25 % av inventariernas skattemässiga restvärde. Till den räknenskapsenliga avskrivningsmetoden finns det inte någon kompletteringsregel.

Ett **varulager** ska tas upp till det värde som gäller vid inkomsttaxeringen. Vid inkomsttaxeringen värderas lagret till 97 % av det totala anskaffningsvärdet eller nettoförsäljningsvärdet (17 kap. 3-4 §§ IL). Djur i jordbruk och renskötsel anses alltid som lagertillgång och ska tas upp till 85 % av de värden som RSV har fastställt för utgången av det år som närmast föregår taxeringsåret, eller om något sådant värde inte har fastställts för vissa

djur, till det verkliga värdet (17 kap. 5 § IL). Observera att en fastighet som utgör lagertillgång inte får tas upp till lägre värde än taxeringsvärdet.

Övriga tillgångar i en näringsverksamhet (bankmedel, aktier, fordringar m.m.) värderas enligt de allmänna värderingsregler som har redovisats i tidigare avsnitt. Goodwill ska således inte tas upp som en tillgång i näringsverksamheten (Englund-Silfverberg s. 68). Har den förvärvats mot vederlag kan goodwillen trots detta dock vara föremål för avskrivning i rörelsen.

Skulder och andra avgående poster i näringsverksamheten ska avräknas enligt bestämmelserna i 5 § lagen om statlig förmögenhetsskatt (2 punkten 4 st. av anvisningarna till 3 och 4 §§ lagen om statlig förmögenhetsskatt). Det kan vara fråga om låneskulder, leverantörsskulder, löneskulder, debiterade skatter eller avgifter. Därvid bör följande noteras:

De värderingsregler som gäller för fordringar tillämpas även på skulder. Detta innebär bl.a. att ett **räntefritt lån** inte får dras av med sitt fulla kapitalbelopp (jfr avsnitt 9.4.10).

Ett **inteckningslån** räknas som avdragsgill skuld även om fastigheten inte hade något taxeringsvärde året före dödsfallet.

En skatteskuld som belöper på beskattningsåret före dödsåret får dras av i sin helhet. Vanligen är det då fråga om debiterad kvarstående skatt. Om dödsfallet har inträffat då taxeringen för föregående år ännu inte har avslutats, kan avdraget dock grundas på deklARATIONEN för beskattningsåret (jfr Bratt m.fl. 7:10). Skulle beräkningen visa att skatt i stället kommer att återbetalas, ska den överskjutande skatten på motsvarande sätt redovisas som en tillgång. Även skatt som belöper på inkomster under dödsåret intill dagen för dödsfallet är i princip avdragsgilla (Bratt m.fl. 7:11). Skulden beräknas med ledning av bokslutet per dödsdagen. Skuldposten ska reduceras med den preliminärskatt som har erlagts före dödsfallet. Avdrag för latent skatteskuld, dvs. skatt som aktualiseras först vid en framtida, ofta oviss tidpunkt, medges endast om det följer av en uttrycklig lagregel, t.ex. 23 § C 3 st. sista meningen AGL. Observera att den latent skatteskulden avseende medel på skogskonto, upphovsmannakonto, uppfinnarkonton och investeringskonton för skog redan beaktats i och med värderingen av desamma (jfr Bratt m.fl. 7:12).

Avdrag får göras för vid dödsfallet föreliggande skuld för obetalda, ännu inte slutligt debiterade arbetsgivaravgifter. Utredning för beräkning av skuldens storlek bör ges in. Skulle för mycket preliminär arbetsgivaravgift ha betalats in ska denna på motsvarande sätt tas upp som en tillgång i näringsverksamheten. Underlaget för beräkning av arbetsgivaravgifter kan också tjäna som underlag för bedömning av löneskulder på dödsdagen. Avdrag får också göras för de anställdas inestående fordringar på exempelvis semesterersättning, ackordsöverskott och övertidsersättning samt för innehållen, ej redovisad preliminärskatt för de anställda. Observera att om den avlidne har bedrivit näringsverksamheten som enskild firma, får avdrag inte göras för någon löneskuld eller motsvarande för den avlidne själv.

När samtliga tillgångar och skulder har värderats beräknas **substansvärdet** genom att det sammanlagda skuldbeloppet dras från de totala tillgångarna i rörelsen. Om substansvärdet blir **negativt**, dvs. om förvärvskällan visat ett negativt nettovärde, är underskottet **i sin helhet** avdragsgillt vid beräkningen av behållningen i bouppteckningen (Bratt m.fl. 11:25). Någon reduktion av underskottet ska således **inte** göras. Om substansvärdet är **positivt**, tas **30 % av** värdet upp som en tillgång i bouppteckningen. Som har nämnts inledningsvis omfattar denna

möjlighet till skattelättnad endast tillgångar och skulder som ingår i näringsverksamheten. Om förvärvskällan har drivits i **direktägd form** måste en gräns dras mellan sådana tillgångar och skulder som har ett naturligt samband med rörelsen och därför omfattas av reduktionsregeln och sådana tillgångar och skulder som kan anses ingå i företagarens privata förmögenhet, s.k. rörelsefrämmande poster (jfr RSV:s upphävda meddelande Dt 1991:31 som finns intagna i Bratt m.fl. 27:3 ff. och särskilt 27:9 f). Näringsverksamhet som drivs som s.k. **enskild firma** eller som **enkelt bolag** utmärks av att verksamheten inte utgör en självständig juridisk person och är således direktägda former av näringsverksamhet. **Handelsbolag** och **kommanditbolag** är självständiga juridiska personer men anses utgöra direktägda former av näringsverksamhet. Redan tidigare i detta avsnitt har som exempel på rörelsefrämmande tillgångar nämnts en lantbrukares bostadsbyggnad med tillhörande tomt på en jordbruksfastighet och en rörelseidkares bostadsbyggnad i annan näringsverksamhet (ovan s. 95). Andra tillgångar som vanligen anses **rörelsefrämmande** är värdepapper och reversfordringar som innehålls i **kapitalplaceringssyfte**. Om **likvida medel** (kontanter eller banktillgodohavanden etc.) väsentligen överstiger de kortfristiga skulderna kan i flertalet fall en viss del av medlen anses utgöra en rörelsefrämmande tillgång. Skattemyndigheten bör därför alltid kontrollera medlens karaktär och vid behov kräva in kompletterande uppgifter. Bankmedel av betydande storlek kan dock ha sin grund i att reparationer och underhåll har eftersatts och att medlen krävs för att genomföra investeringar för att näringsverksamheten ska kunna fortgå även framdeles (NJA 1986 s. 24). Avgörande för bedömningen i det enskilda fallet blir därför vad dödsboet kan göra troligt om tillgångarnas karaktär. Enbart den omständigheten att bolagets likvida medel tillfälligtvis är onormalt stora på grund av att t.ex. en anläggningstillgång har avyttrats, bör vanligen inte medföra att medlen anses rörelsefrämmande. I tveksamma fall kan skattemyndigheten rekvirera och jämföra självdeklarationerna för dödsåret och de två föregående åren (Bratt m.fl. 11:25 och där angivna rättsfall bl.a. RH 63:81).

För att reduceringsregeln ska kunna tillämpas måste tillgångar och skulder i näringsverksamheten redovisas separat och med tillräcklig specifikation i bouppteckningen. Tidigare användes för detta ändamål ofta RSV:s deklarationsblankett för redovisning av uppgifter om förmögenhet i jordbruk och rörelse (blankett K 4) som en bilaga till bouppteckningen. När förmögenhetsbeskattningen för rörelse upphörde skedde därefter ingen nytryckning av blanketten K4. Vid arvsbeskattningen kan blanketten dock alltjämt användas för specifikation av näringsverksamheten. Observera dock att lagervärderingen ska ske enligt vad som redovisats ovan på s. 96 och något särskilt avdrag för inkurans inte längre är tillåtet.

Om en näringsverksamhet har överlåtits efter dödsfallet men före bouppteckningsförrättningen ska förvärvskällan i bouppteckningen ändå tas upp till 30 % av substansvärdet, inte till överlåtelsepriset.

Om näringsverksamheten har bedrivits i form av handelsbolag, utgör tillgångarna och skulderna i rörelsen bolagets tillgångar och skulder. Bolagsmännen äger andelar i bolaget och deras inbördes rättigheter och skyldigheter regleras i första hand av bolagsavtalet dem emellan och i andra hand av lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag (2 kap. 1 § handelsbolagslagen). Observera dock att bolagsmännen är personligt ansvariga för bolagets skulder (2 kap. 20 § handelsbolagslagen). Endast när bolaget har formen av kommanditbolag har vissa delägare, kommanditdelägarna, ett till sin ursprungliga insats begränsat ansvar. Komplementären är däremot personligen ansvarig på samma sätt som delägarna i ett vanligt handelsbolag. När andelarna ska värderas på grund av att en av bolagsmännen har avlidit görs en sedvanlig substansvärdering. Om bolagsavtalet föreskriver att andelen ska hembjudas till övriga bolagsmän, eller någon av dem till ett visst pris eller efter en viss beräkningsnorm, får

värderingen ske med hänsyn till detta. Har inte något annat avtalats eller har överenskommelse inte träffats om utträde eller uteslutning, medför en bolagsmans död att bolaget ska träda i likvidation (2 kap. 26, 29 och 30 §§ handelsbolagslagen). Värderingen av andelarna i bolaget kan i sådant fall ske utifrån en likvidationsbalansräkning.

I NJA 1983 s. 237 värderades en andel i ett handelsbolag, vilket hade till ändamål att äga och förvalta en fastighet som utgjorde bolagets huvudsakliga tillgång, på grundval av fastighetens taxeringsvärde med tillämpning av 22 § 1 mom. 1 st. AGL. Jfr NJA 1973 s.93.

Observera att en andel i ett handelsbolag kan ha ett negativt substansvärde, något som inte är möjligt i ett aktiebolag. Avdrag för andelens värde får då göras i bouppteckningen. Jfr Englund-Silfverberg s. 40 och Bratt m.fl. 11:18.

9.5 Skulder

9.5.1 Allmänt

Skulder ska, liksom tillgångar, i princip tas upp sådana de förelåg på dödsdagen (20 kap. 4 § ÄB). För vissa skulder föreligger dock rätt till avdrag trots att skulden har uppkommit efter dödsfallet, nämligen begravnings- och bouppteckningskostnader (13 § 1 mom. 3 p. AGL).

Det är skattemyndigheten som avgör i vilken omfattning avdrag för skulder kan medges. Skattemyndigheten har därvid att fastställa

- a. om de upptagna skulderna överhuvudtaget är avdragsgilla och
- b. om den angivna skuldbeloppen kan godtas.

Om det brister i något av dessa hänseenden får skattemyndigheten rätta behållningen i stegen när arvsskatten ska fastställas. Däremot medför en sådan felaktighet inte att registrering ska vägras.

De är endast faktiska skulder som får dras av i bouppteckningen. För att så ska få ske krävs i princip att det på dödsdagen har förelagat en betalningsförpliktelse för den avlidne eller i förekommande fall för hans eller hennes efterlevande make. Betalningsförpliktelsen kan ha sin grund i ett uttryckligt eller ”tyst” åtagande eller på grund av lag.

Vid arvsbeskattning efter en svensk medborgare med hemvist i utlandet sedan mer än tio år eller efter en utländsk medborgare med hemvist utomlands, dvs. när skattskyldigheten är inskränkt (jfr avsnitt 2.2.4), får avdrag göras endast för sådan skuld som kan hänföras till egendomen som enligt 4 § 2 st. AGL omfattas av skattskyldigheten (13 § 2 mom. AGL). Avdragsrätt föreligger således för skulder som kan hänföras till förvärvet av egendomen i fråga, liksom för skulder som har uppkommit på grund av förbättring, reparation eller underhåll av sådan egendom. För att avdragsrätt för reparation och underhåll ska föreligga krävs dock att skulderna har uppkommit en kort tid före dödsfallet (jfr Englund-Silfverberg s. 153 och Bratt m.fl. 7:15 f). Om den beskattningsbara egendomen utgörs av en förvärvsverksamhet får avdrag även göras för löner, skatter och avgifter som belöper på tiden fram till dödsfallet.

En skuld ska **specificeras och individualiseras** så att det klart framgår vad den avser. Borgenären ska namnges och grunden för skulden (handlån, revers eller motsv.) bör anges. Om det är fråga om en inteckningsskuld ska det framgå till vilken fastighet skulden hänför sig. Om en skuld har redovisats ofullständigt eller om rätten till avdrag förefaller tveksam, bör skattemyndigheten bereda dödsboet möjlighet att komplettera sina uppgifter. Om det är uppenbart att skulden saknar betydelse för beräkningen av arvsskatt och att skulden inte heller kan få betydelse för proportionering av efterarv/arv i ett senare skede, kan komplettering dock underlåtas.

Liksom en fordran ska en skuld vanligen tas upp till sitt kapitalbelopp med tillägg för eventuellt upplupen ränta på dödsdagen (jfr 23 § C 1 st. AGL). En skuld som förfaller till betalning först i framtiden och som **inte löper med ränta** tas upp till ett reducerat värde. Detta värde uppskattas, liksom en räntefri fordran, genom diskontering med hjälp av den till AGL fogade tabellen I (Bratt m.fl. 11:23). Diskontering av en fordran beskrivs i avsnitt 9.4.10.

En tvistig skuld förs vanligen ”inom linjen”. Om skulden sedermera blir fastställd, får den tas upp i en tilläggsbouppteckning, varvid återvinning av erlagd arvsskatt enligt 59 § d) AGL blir aktuell. Alternativt kan dock skuldbeloppet omedelbart dras av. Skulle tvisten sedermera lösas till boets fördel får en tilläggsbouppteckning upprättas och boet efterbeskattas enligt 32 § d) AGL (Englund-Silfverberg s. 44, jfr NJA 1991 s. 143).

Om den avlidne efterlämnar både enskild egendom och giftorättsgods eller om den efterlevande maken innehar både enskild egendom och giftorättsgods ska skulderna fördelas med tillämpning av 11 kap. 2 § ÄktB (Bratt m.fl. 7:12). Om det finns enskild egendom ska således denna i första hand tas i anspråk för skulder för vilken egendomen är pantförskriven, t.ex. skulder i fast egendom som är enskild, skulder som har uppkommit för underhåll och förbättring av enskild egendom samt skulder som på annat sätt är att hänföra till enskild egendom, t.ex. ett lån som har tagits för att förvärva egendom som har gjorts till enskild (jfr avsnitt 6.3.3). Om skulder hänförliga till enskild egendom endast delvis kan täckas med enskild egendom, får återstoden räknas av från giftorättsgodset. Angående frågan om boupptecknings- och begravningskostnader ska avräknas från giftorättsgods eller från enskild egendom, se Bratt m.fl. 7:13 f.

9.5.2 Fastighetsägares skulder

Skulder med panträtt i en fastighet, dvs. inteckningslån, tas upp till sitt kapitalbelopp jämte upplupen ränta per dödsdagen.

I fråga om hyresfastigheter brukar hyran som regel betalas förskottsvis för den kommande månaden eller det kommande kvartalet. Om fastighetsägaren avlider före utgången av den tid som förskottshyran avser ska den inbetalda hyran tas upp som en tillgång i bouppteckningen. Avdrag får dock göras för den mot förskottshyran svarande förpliktelsen att utan ytterligare ersättning låta hyresgästen bo kvar under den aktuella perioden (NJA 1971 s. 193). Förpliktelsen har ansetts motsvara det belopp av förskottshyran som belöper på tiden efter dödsfallet. Resultatet blir således detsamma som om någon tillgång inte hade tagits upp (Bratt m.fl. 7:14).

Skulder för reparationer, installationer och motsvarande på en fastighet är avdragsgilla om skulderna hänför sig till arbete som har utförts på fastigheten eller material som har tillförts denna före dödsdagen. Detta gäller även om reparationerna (motsv.) inte medför att ett högre värde än taxeringsvärdet ska läggas till grund för beräkningen av fastighetens värde, dvs. även om det är fråga om rena underhållsåtgärder. En skuld som grundar sig på ett bindande avtal som den avlidne har träffat om att få arbete utfört på en fastighet är däremot inte avdragsgill, om inte arbetet har påbörjats före dödsfallet (NJA 1968 s. 529 och Bratt m.fl. 7:23 f).

9.5.3 Personskulder

Vid en personskuld ska uppgift lämnas om borgenärens namn och vad skulden avser. Bouppgivaren och förrättningsmännen har ansvaret för att skulderna har uppgetts och antecknats korrekt; reverser eller räkningar behöver således i regel inte företes. Om det är fråga om skulder till den avlidnes nära släktingar och då i synnerhet till hans eller hennes make och barn bör skulden kontrolleras mer noggrant. Det är nämligen viktigt att fastställa om en sådan skuld är av lånekaraktär eller om den står för en gåva som inte har blivit fullbordad under givarens livstid. I tveksamma fall bör skattemyndigheten begära in en bestyrkt kopia av reversen och/eller annan utredning.

Om det rör sig om en ren låneskuld (handlån) behöver skriftlig specifikation i princip inte företes. Faktiska utlägg som en dödsbodelägare har haft för den avlidnes räkning under hans eller hennes livstid utgör således avdragsgill skuld i boet. Om det däremot rör sig om ersättning för t.ex. eget arbete som en arvinge har lagt ned på reparationer eller motsvarande på den avlidnes fastighet, bedöms rätten till avdrag mer restriktivt, jfr avsnitt 9.5.9.

Vid en ”gåvoskuld” bör skattemyndigheten alltid kontrollera gåvoreversen (gåvobrevet) i original eller bestyrkt kopia. För att ett avdrag för en icke fullbordad gåva ska kunna medges måste gåvoutfästelsen ha varit bindande för den avlidne.

Detta är fallet om

- a) utfästelsen har gjorts i ett skuldebrev eller annan skriftlig urkund som har överlämnats till gåvotagaren eller
- b) omständigheterna vid utfästelsens tillkomst utmärker att gåvoutfästelsen var avsedd att komma till allmänhetens kännedom.

I annat fall är utfästelsen utan verkan (1 § lagen (1953:83) angående vissa utfästelser om gåva). Beträffande gåvor mellan makar hänvisas till 8 kapitlet ÄktB.

För att gåvoreverser (benefika skuldebrev) som inte får sägas upp till betalning förrän efter givarens död ska ge rätt till avdrag, krävs att reversen är förenad med någon belastning för givaren under hans eller hennes livstid. Vanligen sker det i form av en utfästelse av givaren att löpande betala viss ränta till mottagaren för tiden före dödsfallet. Räntesatsen får dock inte vara för låg. I praxis torde fem procent vara den lägsta räntesats som kan godtas (Bratt m.fl. 17:5) Jämför dock med NJA 1984 s. 912 och 1989 s. 577 där lägre räntesatser godtogs (Englund-Silfverberg s. 199). Belastningen för givaren kan också ske i annan form, t.ex. att han eller hon ställer viss pant för gåvan. Det avgörande är med andra ord att någon form av belastning drabbar givaren personligen under hans livstid och inte endast dödsboet efter hans

eller hennes död. Om så inte är fallet bör utfästelsen i arvsskatteärendet behandlas som ett testamentariskt förordnande (17 kap. 3 § ÄB). Något skuldavdrag får då inte ske. Angående gåvoutfästelser m.m., se vidare Bratt m.fl. 17:4 a ff.

Observera att en giltig gåvoutfästelse till en arvinge eller en testamentstagare ska läggas samman med arvs- eller testamentslotten. Uppgift om utfästelsen ska således även finnas med i den obligatoriska försäkran enligt 19 § 4 mom. AGL.

9.5.4 Underhållsbidrag

Om den avlidne enligt dom eller avtal var skyldig att betala underhåll till barn eller till en fränskild make, upphör vanligen underhållsskyldigheten i och med dödsfallet. I bouppteckningen bör därför skuldavdrag normalt godtas endast för underhållsbidrag som belöper på tiden före dödsfallet. Om underhållsbidrag på grund av ett särskilt avtal i det enskilda fallet ska utgå för längre tid, bör en bestyrkt kopia av avtalet fordras in.

9.5.5 Pensionsförpliktelser och motsvarande

Om den avlidne under sin livstid har åtagit sig att utge pension, livränta eller annan sådan förmån till en eller flera personer och förpliktelsen i och med dödsfallet övergår på dödsboet, är skyldighetens kapitaliserade värde avdragsgill i bouppteckningen. Förpliktelsens värde beräknas enligt bestämmelserna i 23 § D AGL (se avsnitt 9.4.11).

Om förpliktelsen grundar sig på ett testamente av den avlidne föreligger inte någon avdragsgill skuld utan ett testamentslegat (NJA 1943 s. 132).

9.5.6 Borgensförbindelser

Om den avlidne under sin livstid har gjort ett borgensåtagande, ska borgensförbindelsen i bouppteckningen tas upp ”inom linjen”, om det inte kan antas att dödsboet slutgiltigt får betala beloppet, då förbindelsen i stället får tas upp som en skuld. Jfr NJA 2000 s. 97 som avsåg proprieborgen. Avgörande är förhållandena på dödsdagen. I NJA 1927 s. 266 medgavs inte avdrag för beräknad, men ej vid dödsfallet inträdd förlust på grund av borgen. I NJA 1938 s. 649 medgavs å andra sidan avdrag för ännu inte inträdd förlust, då utredningen gav vid handen att det vid tiden för dödsfallet skäligen kunde antas att dödsboet skulle tvingas att infria förbindelsen. Jfr Walin II s. 147 och Englund-Silfverberg s. 30 f.

9.5.7 Hyra och hushållsavgifter

Hyreskostnaden för den avlidnes bostad får dras av för viss tid efter dödsfallet, trots att skulden egentligen åvilar dödsboet (Englund-Silfverberg s. 27). Enligt NJA 1958 s. 527 medges således avdrag för tre månaders hyra efter dödsfallet med avräkning för vad som redan har betalats före dödsfallet. Det saknar då betydelse om den avlidne var ensamstående eller om hans eller hennes familj bor kvar i bostaden efter dödsfallet eller inte. Avdrag för längre tid kan däremot inte beviljas, även om anstånd med förrättande av bouppteckningen

har beviljats (NJA 1967 s. 16). Numera har dödsbon en uppsägningstid om en månad avseende hyreskontrakt (12 kap. 5 § JB) med detta har inte medfört någon ändrad praxis.

Exempel

Månadshyran för den avlidnes bostad uppgår till 3 900 kr och ska betalas förskottsvis för kalendermånad. Dödsfallet inträffar den 16 juni. I bouppteckningen medges då avdrag för tiden 1 juli till den 16 september, dvs. med $(2 \times 3\,900) + 16/30(3\,900) = 7\,800 + 2\,080 = 9\,880$ kr.

För hyran för annan lokal än bostad (t.ex. kontor, affärslokal, garage och fritidshus) får frågan om avdragsrätt bedömas med hänsyn till villkoren i hyreskontraktet (uppsägningstid m.m.) och möjligheterna att överlåta lokalen. Vanligen bör i dessa fall en ”uppsägningstid” om tre månader kunna godtas utan särskild utredning.

Fasta avgifter för el, vatten, telefon, renhållning och andra sådana hushållsavgifter som avser bostaden eller andra lokaler får på motsvarande sätt dras av för en tid av tre månader efter dödsfallet med avdrag för vad som kan ha betalats i förskott för perioden. Avdragsrätten har i praktiken ansetts omfatta även normala förbrukningsavgifter. Skattemyndigheten bör i tveksamma fall fordra in räkningar och kvitton avseende avgifterna.

Till hushållskostnader räknas inte utgifter för adressändring för dödsboet och flyttstädning av lägenhet. Kostnader för sanering av lägenhet kan vara avdragsgill.

Avgift till bostadsrättsföreningen är i princip inte avdragsgill. Göta hovrätt har i beslut den 2000-01-19, ÖÅ1056-99 funnit att olikheterna mellan nyttjanderätterna hyresrätt respektive bostadsrätt, möjligheten att disponera över bostadsrättens marknadsmässiga värde och att avgiften till bostadsrättsföreningen betalas till en förening i vilken den betalande själv är medlem medför att bostadsrättsavgift inte kan jämföras med hyreskostnad.

9.5.8 Anställda i hushållet

Om den avlidne har haft anställda i hushållet (hushållerskor, praktikanter, barnflickor eller liknande) får avdrag göras för lön, semesterersättning och andra förmåner, t.ex. kost och logi, samt för mot dem svarande sociala avgifter under uppsägningstiden. Uppsägningstiden för hushållsanställda regleras av 12 § lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete och varierar mellan en och tre månader beroende på anställningstidens längd. I förkommande fall bör utredning fordras in.

9.5.9 Vård av den avlidne m.m.

Faktiska kostnader för vård av den avlidne är avdragsgilla, t.ex. sjukhusavgifter, läkararvoden och motsvarande.

Om dödsboet vill göra avdrag för gottgörelse till en privatperson som utan betalning har gjort den avlidna tjänster, krävs att det föreligger ett avtal mellan den avlidne och vårdaren. Med vård av den avlidne jämföras skötsel av hans eller hennes hushåll, fastighet etc. Om ett avtal om ersättning för vårdarens (motsv.) tjänster har träffats mellan den avlidne och vårdaren, är

den avtalade ersättningen avdragsgill. Att ett för den avlidne förpliktande avtal föreligger ska styrkas genom erforderliga uppgifter i bouppteckningen eller genom intyg från någon som är förtrogen med förhållandena. Det kan ofta vara svårt att avgöra när ett avtal föreligger; ett avtal kan nämligen vara underförstått. I rättspraxis har avdrag medgivits för vårdkostnad även när ett uttryckligt avtal inte förelegat. Fråga har då varit om en ersättning som har ansetts skälig och som har godkänts av arvingarna (NJA 1959 s. 515). Om den avlidne har tillgodosett vårdaren i sitt testamente, kan detta tas som ett indicium på att särskild ersättning inte ska utgå därjämte. Vårdaren får då istället anses tillgodosedd genom sin testamentslott.

Avdrag för dödsbodelägares resor till den avlidnes sjukläger bör i princip inte medges, om kostnaden inte kan anses ingå i ett avtal om ersättning för vård.

9.5.10 Skatteskulder

Inkomstskatteskulder kan delas in i tre grupper (jfr Bratt m.fl. 7:10).

1. Skatteskuld som belöper på tiden före dödsfallsåret; ”underskott av **slutlig skatt**” (kvarstående skatt). Då gäller följande:
 - a. Slutligt debiterad kvarstående skatt får dras av utan särskild utredning. Taxeringsår ska anges. Debetsedel behöver inte företes.
 - b. Icke slutligt debiterad kvarstående skatt får dras av, men utredning om beräkningen ska då ges in.

Dessa uppgifter finns i skattemyndighetens egna register men det är dödsboet som ska förete utredningen. Om uppgiften är offentlig får handläggaren dock kontrollera uppgiften mot skattemyndighetens register.

2. Skatteskuld på inkomster det innevarande beskattningsåret intill dagen för dödsfallet, **preliminär inkomstskatt**. Då gäller följande:
Avdrag medges för den beräknade inkomstskatten efter avdrag för den preliminärskatt som redan har betalats för perioden. Utredning om beräkningen ska ges in. I fråga om inkomst av kapital gäller efter 1990 års inkomstskattereform att räntor och aktieutdelningar i regel blir föremål för ett källskatteavdrag med 30 %. I okomplicerade fall, där realisationsvinster/förluster, ränteavdrag, fastighet etc. förekommer, kan avdrag för preliminär kapitalinkomstskatt därför medges utan någon skatteutredning (Bratt m.fl. 7:11). I andra fall får däremot skatteutredning krävas in.
- 3) En **latent skatteskuld**, dvs. skatt som aktualiseras vid en framtida ofta oviss tidpunkt. Därvid gäller följande:
Avdrag medges i princip endast om rätt till det följer av en uttrycklig lagregel, t.ex. för medel på skogskonto enligt 23 § C 3 st. AGL (jfr Bratt m.fl. 7:12).

Den avlidnes skatteskulder och den efterlevande makens skatteskulder beräknas i förekommande fall var för sig. Har makarna eller någon av dem enskild egendom, avräknas skatteskulden mot den enskilda egendomen i den mån skulden är hänförlig till inkomster från eller innehavet av enskild egendom (Bratt m.fl. 7:13). Jfr avsnitt 9.5.1.

Eventuell arvsskatt efter den avlidne är inte avdragsgill (13 § 1 mom. 4 p. b) AGL). Detta gäller även eventuell arvsskatt som har erlagts eller ska erläggas i utlandet (NJA 1931 s. 24 och Bratt m.fl. 7:10). Inte heller arvsskatt belöpande på en skattelott får dras av från bobehållningen (NJA 1944 s. 633).

9.5.11 Studieskulder

Statliga garantilån beviljades fram till och med våren 1973. Om låntagaren avlider, bortfaller återbetalningsskyldigheten avseende kapital och räntebelopp som förfaller till betalning efter dödsdagen. Kapital och ränta som har förfallit fram till dödsdagen ska däremot betalas av dödsboet och utgör således en avdragsgill skuld i bouppteckningen. Centrala studiestödsnämnden (CSN) har dock möjlighet att avskriva fordringen, varför dödsboets ersättningsskyldighet bör kontrolleras i det enskilda fallet.

För **studiemedel** som har beviljats under åren 1964-1988 bortfaller återbetalningsskyldigheten från och med dödsåret. Dödsboet ska däremot betala obetalda avgifter som har debiterats den avlidne för åren dessförinnan. Dessa avgifter är således avdragsgilla i bouppteckningen. Om den avlidne före dödsfallet hann betala avgiften för dödsåret, återbetalar CSN beloppet till dödsboet. Denna rätt till återbetalning ska tas upp som en tillgång i bouppteckningen. I tveksamma fall bör skattemyndigheten kontrollera med CSN vad som gäller i det enskilda fallet.

Studielån enligt studiestödslagen, beviljade från och med den 1 januari 1989, bortfaller i sin helhet när låntagaren avlider (4 kap. 25 § studiestödslagen 1999:1395, jämför även med övergångsbestämmelserna). Det betyder att såväl återstående kapitalskuld som upplupen ränta skrivs av. Även studiemedel och annat studiestöd som har återkrävts före dödsfallet skrivs av. Skuldavdrag i bouppteckningen kan därför aldrig bli aktuellt i dessa fall.

9.5.12 Skuld för vilken förmånstagarförsäkring har pantsatts

Om en förmånstagarförsäkring har pantsatts som säkerhet för ett lån, kan skulden vanligen inte anses åvila dödsboet utan förmånstagaren. Som regel får därför en sådan skuld inte dras av i bouppteckningen. Om skulden avser ett lån hos försäkringsgivaren, får förmånstagaren lyfta vad som återstår när skulden har reglerats; försäkringens värde reduceras med skuldens belopp. Detsamma kan i allmänhet antas gälla om försäkringen har belånats för en annan skuld. För att en skuld, för vilken en förmånstagarförsäkring har pantsatts, ska få dras av i bouppteckningen krävs i princip att försäkringstagaren i en skriftlig förklaring till försäkringsgivaren har förordnat att dödsboet ska svara för skulden (NJA 1959 s. 447 jfr Bratt m.fl. 6:16 och Englund-Silfverberg s. 84 f. Jfr även NJA 1943 s. 95, NJA 1952 s. 72 och NJA 1956 s. 318).

För att avdrag ska få ske i bouppteckningen räcker det inte med ett påstående att den avlidnes önskan har varit att dödsboet ska svara för skulden. Att dödsboet har betalat skulden saknar också betydelse. Om det av kontrolluppgiften från försäkringsbolaget inte framgår vilka omständigheter som förelegat vid pantsättningen, får skattemyndigheten i det enskilda fallet genom ingivaren eller hos försäkringsbolaget hämta närmare upplysningar om dessa.

9.5.13 Begravningskostnader

De verkliga begravningskostnaderna är avdragsgilla under förutsättning att de kan anses skäligen. Vanligen behöver kostnaderna inte specificeras. Om avdraget för begravningskostnader är ovanligt högt med hänsyn till boets omfattning eller gängse skick och bruk på orten, bör underlaget för avdraget dock fordras in.

Till begravningskostnader räknas alla kostnader som är nödvändiga för begravningen. Hit räknas bl.a. utgifter för gravplats och gravsten med inskription, sorgkläder samt förtäring vid minnesstund i anslutning till begravningsceremonin. Beträffande sorgkläder medges avdrag för make samt för barn och "trotjänare" som varit beroende av den avlidne för sin försörjning. För vuxna barn kan avdrag medges för sorgkläder endast undantagsvis, t.ex. för ett sjukt barn som vårdats i hemmet. Avdrag medges för de verkliga utgifterna om dessa är skäligen. Om dödsboet har yrkat avdrag för t.ex. en päls, får beloppet sättas ned till ett skäligt avdrag för ett ytterplagg.

Avdrag får inte göras för framtida underhåll av grav. (Observera därvid dubbeltydigheten i ordet "gravvård"; avdrag medges för gravvård i betydelsen gravsten). Även om den avlidne i sitt testamente har föreskrivit att medel ur dödsboet ska sättas av för framtida vård av graven, ska skuldavdrag vägras när bobehållningen bestäms inför skatteläggningen. I praxis brukar ett sådant förordnande behandlas som ett legat och tas upp till beskattning. Värdet grundas då vanligen på uppgifter från kyrkogårdsförvaltningen (Bratt m.fl. anser denna praxis vara diskutabel, se 7:8).

Om den avlidne hade någon anhörig på sin hemort medges vanligen inte avdrag för dödsbodelägarnas resor till begravningen. I RH 1995:11 prövades frågan om rätt till avdrag för anhöriga för att i Israel gravsätta en i Sverige vid dödsfallet bosatt person. Avdrag medgavs för en persons resa med skäligt belopp. Ytterligare avdrag medgavs inte. Jämför även med NJA 1949 s. 693

9.5.14 Bouppteckningskostnader

Verkliga bouppteckningskostnader är avdragsgilla. Specifikation krävs endast om avdraget avser ett större belopp.

Till bouppteckningskostnader hör bl.a. skäligt arvode till förrättningsmännen och till eventuella särskilda värderingsmän, avgifter för taxeringsbevis och andra intyg m.m. Avdrag för resa för dem som har kallats till bouppteckningsförrättningen medges vanligen endast för den person eller de personer som har uppgivit boet.

Boutredningskostnader är i princip inte avdragsgilla. Inte heller medges avdrag för kostnader för arvskifte. Det kan ibland vara svårt att skilja kostnader för bouppteckningen från kostnader för annan boutredning. Kostnaden för sådan boutredning som har varit nödvändig för att boet ska kunna upptecknas och värderas får dock dras av i den mån som kan anses skäligt. Detta kan även gälla en del av arvodet till en boutredningsman, när han eller hon ombesörjt bouppteckningen. Bedömningen av vad som kan godtas som skäligt får göras med utgångspunkt i arten och beskaffenheten av det arbete som har varit erforderligt med hänsyn till boets beskaffenhet. En schablonmässig beräkning av bouppteckningskostnaden till en viss andel av boets tillgångar eller behållning har inte accepterats (jfr NJA 1962 s. 134 och Bratt

m.fl. 7:8 f). I de fall som skattemyndigheten inte delar dödsboets uppfattning om att bouppteckningskostnaderna i sin helhet ska vara avdragsgilla i arvsskatteärendet ska skattemyndigheten bestämma avdraget till skäligt belopp i skattebeslutet.

Om den avlidne var gift kan frågan uppkomma om bouppteckningskostnader och begravningskostnader ska dras av från den avlidnes giftorättsgods eller från hans eller hennes enskilda egendom. Se härom Bratt m.fl. 7:13 f.